

DIALÓG

Kresťanský diskusný a polemický mesačník

III. ročník ● 11/2010

Dialóg mladých:

Máme „depku“?

MAJÚ MLADÍ „BLBÚ“ NÁLADU?

POČÚVAJ

www.radio7.sk

rádio 7
rádio pre život

Satelitné a internetové vysielanie pre vás:

- spravodajstvo
- svedectvá zo života
- duchovné úvahy
- kresťanská hudba

Banská Bystrica 107,7 MHz

Počúvajte nás a podporte naše vysielanie

satelit Astra 3A

Mediálny partner Dialógu

O B S A H

NAPÍSAI STE NÁM 4

**VEDA POTVRDZUJE
STVORITEĽSKÚ
FUNKCIU BOHA 5**
Dalibor Krupa

**ÚLOHA PREDPOKLA-
DOV VIERY VO VEDE 9**
Pierre van Vuuren

**MAJÚ NAŠI MLADÍ
„BLBÚ“ NÁLADU? 12**

MOJA RYBA 19
Štefan Evin

FENOMÉN MÁRIA II 20
Miro Kocúr

RUŽENA ROHÁČKOVÁ 22

OKTÓBROVÉ JUBILEÁ 26
Štefan Markuš

DIALÓG MLADÝCH 27
Máme „depku“?

Pri zborových objednávkach je odporúčaná predajná cena do 2,20 €, (podľa zborových dotácií) **Individuálne objednávky:** cena + poštovné
PRIVÍTAME VAŠU POMOC, KTORÚ MÔŽETE POSLAŤ NA ÚČET: 262 104 1859/1100, špecifický symbol 1010

Redakčná rada: Štefan Markuš (predseda), Tibor Máhrík, Bohuslav Piatko, Rastislav Števkó **Šéfredaktor:** Bohuslav Piatko,
bpiatko@internet.sk **Redakcia:** Ľuboslava Straková, Jozef Uhlík, Eva Bechná, Barbara Turčíková (Žilina),
Gabriel Gajdoš (webmajster), e-mail: gabriel.gajdos@cb.sk **Jazyková úprava:** Anna Matláková
Dizajn a grafické spracovanie: Martin Piatko **Adresa redakcie:** Dialóg, Živnostenská 2, 811 06 Bratislava, č. tel.: 02 207 11 468
e-mail: svatava@internet.sk, web: www.mediasvatava.sk **Vydavateľ:** Media Svatava, spol. s r.o. **Tlač:** Transmedic Slovakia, s.r.o.
Predná strana obálky: foto: JANA CAMARA

EV: 2670/08 ISSN: 1337-6985

Projekt Roháček
100 rokov slovenskej Biblie
Rok kresťanskej kultúry SR 2010

Prof. Jozef Roháček (1877—1962)
Prvý prekladateľ Biblie do spisovnej slovenčiny
z pôvodných jazykov

Vážení priatelia,

projekt „100 rokov slovenskej Biblie“ zaradila Ekumenická rada cirkví SR do programu Roka kresťanskej kultúry na Slovensku 2010. Zámerom projektu je vytvorenie dôstojného pamätníka, pri príležitosti 100-ročnice prvého prekladu Biblie z pôvodných jazykov do spisovnej slovenčiny. V roku 1910 vyšlo v Budapešti prvé vydanie Evanjelia Sv. Marka, v preklade prof. Jozefa Roháčka. Slovenskí veriaci si tak v roku 2010 s vďačnosťou pripomínajú 100. výročie slovenskej Biblie. Naši rodičia, starí rodičia a aj súčasná stredná generácia duchovne „vyrástla“ na Biblii, ktorú nám tento výnimočný človek, ako svoje životné dielo zanechal.

Podľa dostupných štatistík vyplýva, že Roháčkova Biblia bola v období 1924—1974 opakovane vydaná v celkovom náklade 40 000 kusov.

Naším cieľom je postaviť dôstojný pamätník profesorovi Roháčkovi v jeho rodnom meste Stará Turá. Akademickí sochári Ján Šicko a Jaroslava Šicková-Fabrics vytvorili sadrový model portrétu J. Roháčka a finálna verzia sochy bude odliatá do bronzu. V spolupráci so samosprávou mesta Stará Turá sme vybrali vhodné miesto v centre mesta, kde bude pamätník umiestnený na podstavci zo švédskej žuly.

Celkové náklady projektu, t.j. technická realizácia odlatia do bronzu, inštalácia pamätníka a autorské honoráre za umelecké dielo, budú spolu 30 000 Eur. Týmto sa obraciame na všetkých ľudí, ktorých biblia profesora Jozefa Roháčka sprevádzala životom, so žiadosťou o finančnú podporu tohto projektu. Projekt zatiaľ podporili členovia koordinačnej skupiny vo výške viac ako 1000 Eur. Ekumenická rada cirkví v SR poverila Radu cirkvi bratskej v SR realizáciou tohto projektu.

Záštitu projektu má Občianske združenie Sluha (predsedom Správnej rady Združenia je Peter Ferfk).

Finančné príspevky prosíme posilať na účet Občianskeho združenia Sluha:

Číslo účtu: 1015619003/1111

Banka: UniCreditBank

Konštantný symbol: 0379

Variabilný symbol: 66

(Pozn. číslo 66 = počet kníh Biblie)

Ochotným darcom vopred srdečne ďakujeme.

Štefan Markuš

koordinátor projektu

V Bratislave dňa 7. októbra 2010

ZAPOJTE SA AJ VY DO TVORBY DIALÓGU

Privítame Vaše názory a postrehy: svatava@internet.sk
v diskusnom fóre na: www.mediasvatava.sk
aj písané na adresu redakcie.

December: Literárna a výtvarná tvorba vo **VIANOČNOM DIALÓGU**

Január: V Bratislave vzniká nový zbor CB. Čo o tom vieme?

Prinesieme informácie v téme: **Z PODVEČERA DO ZBORU**

Február: Podľa názoru niektorých teológov kresťania zanedbávajú problematiku ekológie.
Zapojte sa do témy: **PREČO JE KREŠŤANSTVO NEEKOLOGICKÉ?**

O zvykoch a vernosti

Pre moju päťročnú dcéru sa v poslednom čase neodolateľným magnetom stali listy padajúce zo stromov. Zbiera ich a nosí celé kopy domov – veď sú najkrajšie. Nie? Spomenul som si, ako sme chodili, ešte keď sme boli malí, sami v nedeľu ráno do besiedky. Dôverne známa cesta bola v nedeľu ráno pokojná, zriedka sme stretli auto. Dlhو dopredu som sa tešil na jeseň a kopy javorových listov, ktoré technické služby hneď neodpratávali. Brodil som sa listami celou ulicou, opájajúc sa zvukom šuštiacich listov a nádherým pocitom zabárania sa do niečoho mäkkého. Na pleci som mal svoju vlastnú výbavu: kapsička, v ktorej bolo pero, besiedkový zápisník, Biblia a 1 Kčs do zbierky (vtedy sa za to dala kúpiť malá zmrzlina), ktorú sme každý zo súrodencov dostali na starosť ráno, až kým sme to na konci zhromaždenia nevložili do košíka.

Uvedomil som si, že zvyk, ktorý sa takto vytváral od malička, sa pre mňa stal dôležitou súčasťou môjho ja a pomáha mi dodnes. Viem, že formálny zvyk voči Bohu neznamena nič, ale u mňa sa to premenilo na vernosť. Rozprával som sa s ľuďmi, ktorí uverili v neskoršom období, aké je pre nich nesmierne ťažké v nedeľu ráno sa premôcť, vstať a ísť do zhromaždenia. Inokedy som bol prekvapený, keď som zistil, že aj spôsob stravovania je v nemalej miere otázkou správnych zvykov. Poznal som človeka, ktorý mal vážne problémy so žalúdkom. Jeho doma nikdy nenaučili, že treba jesť ráno, na obed a večer. Jedol vtedy, keď ho „prepadol hlad“. Zjedol na posedenie aj celý peceň chleba. Inokedy zase dlho nič. Isteže mu to behom rokov spôsobilo vážne zdravotné problémy.

Pamätám sa na obdobie, keď som bol vnútorne sám a najradšej by som všetko nechal tak. Ráno som vstával s tým, že to nejako treba vydržať do večera. Večer som si líhal s uspokojením, že sa to podarilo a že budem mať niekoľko hodín, aby som na to nemusel myslieť. Najdôležitejším prejavom mojej lásky k Pánovi Ježišovi Kristovi v tom období bola vernosť, v ktorej mi výrazne pomáhali návyky: čítať si každý deň Bibliu, pravidelne ísť do spoločenstva veriacich ľudí a so všetkým sa zdôverovať v modlitbe nebeskému Otcovi. Boli chvíle, keď moja modlitba vyzerala asi takto: Pane Ježišu, ty ma poznáš, pozri, čo je v mojej mysli, je to Tvoje! Amen. Viac som nebol schopný povedať. Pán Boh je verný a priznal sa k tomu. Vytrhol ma v správnom čase a daroval mi znova radosť zo spasenia a života. Stále som však vďačný za všetky dobré zvyky, ktorým som sa naučil. Vernosť podržala Jóba v čase, keď videl v jednom okamihu padnúť všetko, čo mal – majetok, deti i manželku, ktorá mu v tej chvíli nestála po boku. Nevidel pred sebou žiadnu budúcnosť. (Božie Slovo nazýva budúcnosťou a nádejou to, čo je skutočne dobré. Živorenie nenazýva budúcnosťou.) Jób svoju vernosť vyjadril slovami: *„Či azda len dobré budeme brať od Boha a zlého nebudeme brať?“* Prorok Daniel v čase, keď bolo zakázané vyjadriť akúkoľvek prosbu niekomu inému ako kráľovi, *„trikrát za deň klakol na svoje kolená a modlil sa a chváliac ďakoval pred svojím Bohom, preto, lebo to tak robieval i predtým.“*

Vernosť je stálosť. Zachovanie smeru vtedy, keď nie je práve nálada, okolnosti, priatelia, dych berúci program, či milujúci kazateľ k dispozícii. Naučil som sa, že vernosť je dôležitá súčasť Božieho charakteru a konkrétnym vyjadrením lásky k Bohu.

Preto aj dnes znova vstávam a vydávam sa na cestu „známym popukaným chodníkom, zasypaným javorovým listím, či snehom s kapsičkou na pleci, v ktorej je pero, zápisník, minca a Biblia“ – a dnes tam Boh zo svojej milosti pridal aj omnoho viac.

BOHDAN
ROHÁČEK
(Autor je kaza-
teľom CB
v Starej Turej)

NAPÍSAĽI STE NÁM

svatava@internet.sk, bpiatko@internet.sk

OTVORENÝ LIST IGORovi ANDRÉ

Milý Igor,

premýšľam, prečo sme si nikdy nepísali listy. Nebolo treba. Keď som potreboval Tvoju lekársku pomoc, zavolať som na mobil. Keď sme si potrebovali vysvetliť nejaký problém, najčastejšie vo Vavrišove, sadli sme si ku kávičke. Naše rozhovory sa točili okolo prečítaných kníh, alebo sme rozoberali myšlienky nedeľňajšej kázne. Navzájom sme sa obohacovali.

Mnohému som sa od Teba naučil. Posunul si moje myslenie a často aj vykresal iskru novej inšpirácie. Tvoj liečivý úsmev a tón poučovania ma nezahanboval, naopak, upevňoval moju identitu. Tešil som sa z Tvojej prítomnosti a vyhľadával posedenia s Tebou. Nikdy som Ti nepovedal, že Ťa mám rád. Možno to nebolo potrebné, ale teraz mi je ľúto. Mal som to potvrdiť slovami.

Teraz, keď sedím sám a počúvam na internete Tvoju kázeň o figových stromoch, do ktorej si vložil všetko, čo si vedel a prežíval ako praktizujúci kresťan, zistil som, čo som Tvojou smrťou stratil. Tvoj odchod do večnosti neviem rozumovo spracovať. Podobenstvo o figovom strome charakterizovalo celú tvoju osobnosť a presvedčenie. Vnímam ho ako vrchol všetkého, čo si kedy z kazateľne povedal.

Na rozlúčkovom zhromaždení som sledoval premietané obrazy z Tvojho života, Tvojej rodiny a priateľov. Počúval som svedectvá tých, čo Ťa poznali, ktorých si sa ako lekár, priateľ, aj ako samaritán nejakým spôsobom dotkol. Počúval som to všetko s bolesťou. V tej chvíli som nedokázal otvoriť ústa a zverejniť svoju

skúsenosť a zážitok s Tebou. Ani teraz, pri písaní tohto listu, nedokážem slovami vykresliť Tvoj ľudský profil. Slová často oslabujú silu myšlienky. Za všetko, čo si vykonal a pomohol druhým, pripomeniem jednu skúsenosť z Vavrišova. Nosím ju ako zlatú rytinu vo svojom srdci. Pamätáš sa, ako sme do neskorej noci viedli nekončiace rozhovory z okruhu biblickej, umeleckej a sociálnej problematiky? Keď som sa unavený s Tebou lúčil, Ty si sa ešte zastavil pri starenke Majeríkovej. Marienka, ako sme ju volali, jednoduchá ženička, ale verná kresťanka, sedela na peľasti postele a čakala. Čakala na Teba. Čo sa odohrávalo v jej mysli, čo potrebovala, aby sa v pokoji mohla uložiť k spánku? Aká sila prúdila z Tvojho pohľadania a z tých niekoľkých vyslovených slov, z ktorých vial záujem o ľudskú bytosť? Neviem spočítať koľko bolo tých, ktorí čakali na Tvoje pohladenie. Koľko bolo tých, ktorí si Ťa privlastňovali? Nikdy si o nich nehovoril. Nehovoril si ani o svojich zdravotných problémoch. Pôsobil si ako hlboká studnica zdravia. Tvoja pomoc akoby nemala hraníc. Aj posledné hodiny Tvojho života boli v znamení lekárskej služby. Svoj pozemský život si ukončil kázňou o figovom strome a zomrel si u pacientky pri figovom strome. Kto by vymyslel výstižnejší scenár? Podobenstvo o figovníku si nazval hádankou. Tvoj život, služba i smrť zostáva pre mňa trvalou hádankou s odkazom: „*Chodte a činite podobne...!*“

Na záver sa Ťa pýtam: „Prečo si v záujme o ľudí trochu nemyslel aj na seba? Kto teraz bude na dobrú noc potešovať manželku Aničku a deti Janka, Igorka a Kristínku? Matka Elenka a súrodenci stále žialia...“

Tvoj osirelý priateľ Juraj Hovorka

LIST ŠÉFREDAKTORovi

Ahoj Bohuš,

S vďakou a úctou vnímam veľké dielo, ktoré konáš staraním sa o *Dialóg*. Vydávať a šéfredaktovať takýto časopis v malej cirkevnej komunite CB je hodné veľkého uznania a aj ja si to veľmi cením. Nebyť Tvojho osobného nadšenia, vytrvalosti, tak by už asi zanikol. Ale všetko je o osobnostiach.

No zdá sa mi, že postupne *Dialóg* trochu stratil na svojom podtitule – myslím najmä na polemiku. Neviem, či sa nemýlim, ale sa mi zdá, že sa stáva postupne cirkevným časopisom so sladkastým nádychom. Pod polemikou ja rozumiem to, čo uvádza slovník

slovenského jazyka: útočná, ostrá výmena názorov. Zdá sa mi, že takýto podtitul už nie je primeraný vzhľadom na obsah jednotlivých čísel. Väčšina článkov či tém nemá diskusný (nieto vôbec nijakého alternatívneho názoru), nieto ešte polemický charakter. *Misia na Ukrajinu* nepolemizovala. Mne sa zdá, že časopis ide skôr smerom k tabuizovaným témam, o ktorých sa možno málo a o to menej kompetentne hovorí v našom kontexte, napr. homosexualita. Téma Márie v protestantskom prostredí je vzdelačujúca, nie polemická téma. Polemickou by bola, keby v niektorom zbore CB postavili sochu Márie, alebo by tieto články uverejnili Katolícke noviny.

Podľa môjho názoru reálne po-

lemické témy našej cirkevnej subkultúry sú napríklad možno tieto:

Teologické: Tretia sviatosť CB: požehnanie detí, Biblický doketizmus (Biblia je len Božie slovo, nie ľudské) a dôsledky.

Cirkevné: Čo s kazateľmi, ktorí sú dosť starí na to, aby boli unavení, majú ďaleko do dôchodku a nič iné robiť nevedia?

Hranice plnoprávných členov a návštevníkov (aký je skutočný význam členstva v CB, je udržateľný v súčasnej podobe? Ako sa reálne obchádza v zboroch). A zaiste by sa našli aj ďalšie.

Možno by stálo za úvahy aj zrušiť podtitul „polemický“.

Tak Ti želim veľa výdrže v Tvojej dôležitej práci.

Ondrej Garaj, Levice

VEDA POTVRDZUJE STVORITEĽSKÚ FUNKCIU BOHA

Rozhovor pripravil: BOHUSLAV PIATKO

RNDr. DALIBOR KRUPA, PhD., DPhil., je vedeckým pracovníkom SAV v oblasti elementárnych častíc. Je autorom viac ako 100 vedeckých publikácií. Zakladajúci predseda Slovenskej fyzikálnej spoločnosti, čestný člen Európskej, Americkej, Anglickej, Ruskej, Nemeckej a viacerých ďalších fyzikálnych spoločností. Prvý predseda Združenia evanjelických cirkví na Slovensku. Okrem vedeckej činnosti prednáša aj na KETM v Banskej Bystrici.

Jeden z tých, na ktorých som po celé desaťročia života bez Boha spomínal, lebo mi pomáhal prechádzať kľukatými cestami mladosti, pomáhal mi hľadať Boha, hoci som ho neskôr nadtľho stratil. Jeden z tých, čo bez rozmýšľania ponúkol do začínajúceho Dialógu svoje meno v cykle o vede a viere. Nie je veľa významných autorov, ktorí by boli ochotní publikovať v začínajúcom časopise. Vedec, pedagóg, publicista, vedec, vedec, vedec... Ako začať s takým človekom rozhovor? Prišiel k nám, manželke doniesol kyticu, sadli sme si a začali... celkom spontánne o politike, spoločnosti, o Slovensku po voľbách.... A ja som sa ho chcel spýtať, či sa s ním dá rozprávať aj o normálnych, bežných témach.... Vzhľadom na naše bývalé priateľstvo som mu hneď po zapnutí diktafónu túto otázku aj položil.

A prečo nie?! Vieš čo, keď sa ti narodí dieťa a musíš pomáhať prapľienky, tak sa „znormálniš“ a potom už máš normálny vzťah k deťom, aj k ľuďom aj ku všetkému. Mal som jedného profesora, vari najväčšieho fyzika na Slovensku, nemal deti a bol to taký suchár, ktorý nevidel nič iné len rovnice... Emocionálne bol, aspoň podľa mňa, veľmi podvyživený. Keď nie je kontakt s mladšou generáciou, nezaujímaš sa o jej problémy, keď si myslíš, že si len vedec, tak sa ľahko môže stať, že zostaneš na okraji skutočného života.

Viacerí z našich čitateľov ťa určite poznajú, ale mnohí mladší, alebo tí, čo nevyrástli v CB, možno ani nie. Zalistujme si trochu tvojím životom.

Riaditeľ na strednej škole mi nepodpísal prihlášku na vysokú školu. V tom čase som vyhral celoštátnu fyzikálnu olympiádu v Prahe, takže sa mnou chválil, kade chodil, no dva mesiace pred mojou maturitou otca spolu s viacerými veriacimi zavreli. A on sa o tom dozvedel. A, ako správny komunista, podľa toho konal. Tr-

valo to tri roky. Napokon som sa tam dostal, lebo som dostal odporúčenie zo závodu, kde som bol robotníkom. No ani tam to nebolo jednoduché. Keď som podal prihlášku, riaditeľ si zavolať vedúceho oddelenia, kde som robil, ten sa pozrel do kádrových materiálov a povedal: Má tu síce napísané, že je vynikajúci pracovník, ale – je kresťan, čo ak sa pretvaruje...

A bolo po odporúčení. Po roku sa to zopakovalo znovu a tak som sa vybral na Ústredný výbor KSS, za papalášom, čo mal na starosti školstvo. On ma síce neprijal, prijala ma jeho podriadená. Tá mi povedala, že je šokovaná z toho, že deti stále trpia za rodičov, hoci za ich činy nemôžu a kázala mi, aby som si znovu podal prihlášku. Spravil som, pogratalo mi, ako vynikajúco som spravil prijímačky a pre nedostatok miesta ma neprijali. Podarilo sa to až na tretíkrát, to bolo už trochu politické uvoľnenie, pred 68. rokom. A tak som sa dostal nie na elektrotechniku, ale na Prírodovedeckú fakultu UK. V priebehu štúdia sa tam otvorila katedra teoretickej fyziky, čo vlastne mňa najviac zaujímalo,

a tak som sa dostal k tomu, čo som chcel študovať. Diplomovku som obhájil na jar v roku 1968, koncom leta prišli Rusi, začala sa okupácia. Ja som bol práve v tom čase v letnom tábore v Anglicku, čo mi sprostredkoval Vladko Betina. Tam som sa dozvedel, že majú aj biblickú školu pre tých, čo už skončili univerzitu. Tak som sa tam prihlásil. Bolo to neďaleko Lancasteru, mesta so známou univerzitou, kde som chodil na semináre. Potom som pokračoval na Oxfordskej univerzite. Tam som stretol profesora, ktorého som citoval v diplomovke, ktorá už bola preložená do angličtiny. Ukázal som mu to, a to mi otvorilo dvere k ďalšiemu štúdiu cez štipendium. Bolo si však teba obnoviť vízum a ja som sa bál, či mi ho predĺžia. Republika už bola okupovaná a postupne sa uzatvárali kontakty so Západom. No vtedy aj komunisti boli nahnevaní na vpád okupačných vojsk a tak som dostal vízum na trojročný pobyt. Situácia u nás sa však rýchlo „normalizovala“ a tak mi po polroku vízum zrušili. Potom som si počas celého pobytu predlžoval vízum po troch mesiacoch. ►

Nepokúšalo ťa zostať tam, tak ako to spravilo tisíce iných ľudí?

Ja som tam jednoducho chcel byť legálne. Napokon som prácu dokončil, obhájil a na ďalšie tri mesiace som už vízum nedostal. V deň, keď mi vypršalo som pokračoval legálne hranice Československa. Keď colník prezerál moje krabice s knihami, či tam nemám nejakú zakázanú literatúru, spýtal sa ma, čo som tam robil. Keď som mu povedal, že som študoval atómovú fyziku, šokovaný sa ma spýtal: A vy sa vraciate? Prišiel aj jeho nadriadený, že čo ma tak dlho pre-

kde bol kazateľom, aby tam študoval teológiu. No písal listy N. Ceausescuovi (*komunistický doživotný prezident Rumunska, pozn. red.*), že on je Rumun, napriek tomu, že z Rumunska odišiel. A Ceausescu mu skutočne odpísal, že ak sa vráti, nemusí sa báť, že sa mu nič nestane. Takže to bol pre mňa ďalší príklad človeka, ktorý prišiel do Anglicka získať vzdelanie, aj za cenu úteku z vlasti, ale chcel sa domov vrátiť a slúžiť doma. Neskôr som sa dozvedel, že sa domov naozaj vrátil a založil v Rumunsku veľké zbory.

byť citovaný vo vedeckých prácach a podobne. Tvoje práce išli pod inými menami... ako si sa s tým vysporiadal?

Bolo treba ľudí, ktorí majú dôveru kolegov, vedeckého sveta. Nebol som predseda úplne neznámy, lebo aj tie autorstvá sa postupne objavovali, či už samostatne alebo v spolupráci. Vtedy sa rušili staré odbory a zakladali sa nové. Na návrh kolegov som kandidoval a zvolili ma za predsedu odborového zväzu pracovníkov SAV. Neskôr som bol podpredsedom SAV a členom predsedníctva. Anga-

Zmyslom môjho života bolo pomáhať ľuďom nájsť Pána Boha a živiť sa fyzikou.

žerá a on mu hovorí: Predstav si, tento človek vyštudoval atómovú fyziku v Oxforde a on sa vracia... Myslel si, že sa nepozerám, tak si ukázal na čelo, že mi asi šibe. A to ešte musím podotknúť, že to bolo 1. apríla.

Prežil si tu neľahké časy normalizácie, ktorá sa iste dotkla aj slovenskej vedy. Ako to hodnotíš po čase? Neľutuješ, že si sa vrátil? Možno by si bol inde, keby si bol zostal v Anglicku?

Nikdy som to neolutoval Ešte v Oxforde som mal ponuku odísť na univerzitu do Kanady. Zo zboru aj z rodiny som dostal akýsi tichý súhlas na to, aby som zostal, ak sa tak rozhodnem. V tom čase som študoval Mojžišov život a práve v tom čase som si čítal stať, v ktorej Mojžiš odoprel stať sa synom dcéry faraónovej a radšej volil utrpenie s Božím ľudom. Zobral som to ako príklad Božieho vedenia a nechal si poradiť. V tom momente bolo moje rozhodnutie jasné – mám sa vrátiť, pretože v danej chvíli je cesta utrpenia lepšia ako cesta slobodných možností, ktoré sa mi tam otvárali. A ešte jedno mi pomohlo pri rozhodovaní. Do Oxfordu prišiel jeden chlapec, ktorý ušiel z Rumunska,

Kam si sa teda vrátil?

Bol som stále formálnym zamestnancom SAV. A hneď na začiatku pobytu som zažil ďalší zážrak, ktorý musím spomenúť. Riaditeľ fyzikálneho ústavu bol tiež v Anglicku na študijnom pobyte, neďaleko Oxfordu a napísal mi, či by som sa mu nevenoval. Povedal som ho po college (*časťi univerzity, pozn. red.*). Každá college má svoju kaplnku, kde sa aktívne konajú bohoslužby. Slovo dalo slovo, zrazu hovorili sme o Bohu o viere a keď sme sa lúčili, povedal mi: „Mám dve deti a túžim po tom, aby, až budú dospelí, tak zmýšľali ako vy.“ A počas celého pobytu v Anglicku mi vždy predlžoval pobyt bez akéhokoľvek problému, pokiaľ to bolo v jeho moci. Takže, na fyzikálny ústav som sa vrátil a zo začiatku som naozaj mal zelenú. No postupne sa do vedúcich pozícií na SAV dostávali ľudia, ktorí študovali v Moskve a ja som sa potom už nesmel ani len podpísať pod projekt, ktorý som riešil. Ja som ho napísal a riešiteľom sa stal kolega, veľký straník.

Doba sa prevrátila, po 89. roku prišli iné kritériá aj na vedeckú prácu. Napríklad, bolo treba mať za sebou publikačnú činnosť,

žoval som sa aj v Jednote slovenských matematikov a fyzikov a jeden čas som bol aj predsedom fyzikálnej časti tejto Jednoty, ktorá sa neskôr rozdelila a ja som bol zakladateľom Slovenskej fyzikálnej spoločnosti a jej predsedom. Neskôr som bol zvolený za člena výkonného výboru Európskej fyzikálnej spoločnosti.

Akoby sa ti to „mánilo“ vo vedeckom svete, stal si sa aj spoluzakladateľom a prvým predsedom Združenia evanjelických cirkví na Slovensku.

Čo ťa k tomu viedlo?

Z Anglicka som si doniesol množstvo dobrej literatúry na prípravu pracovníkov v cirkvi. Robiť to v tom čase znamenalo ísť rovno do väzenia. Dalo sa to robiť len veľmi potichu. Tí, čo chceli slúžiť, no nechceli byť kazateľmi na plný úväzok, mali problém so vzdelávaním. Vtedy sa vytvorila taká stratégia, že cirkev prežije, keď bude mať dostatok laických pracovníkov. A to aj v prípade, že by nás ako cirkev zrušili, alebo nám zakázali mať kazateľov. Napokon, na tom princípe fungujú dodnes kresťanské zbory.

No musím povedať, že v tom čase zmyslom môjho života

nebola fyzika. Zmyslom môjho života bolo pomáhať ľuďom nájsť Pána Boha a živiť sa fyzikou. Zmyslom bolo žiť v súlade s Božou vôľou a dostať sa tak ďaleko, že ľudia začnú milovať Krista.

Takmer si ma predbehol, lebo jedna z otázok, ktoré som si pripravil je: Či si sa dostal do situácie, keď veda, alebo záujmy vedy mohli ohroziť tvoju vieru?

Dostal som sa do situácie, keď som mal otázky týkajúce sa viery. Nezodpovedané otázky. Najmä z hľadiska štátnej vedeckej protináboženskej propagandy. Ale to bolo ešte v detstve. Ale videl som aj mnohé prejavy vtedajšej schizofrénie – videl som učiteľku, ktorá na hodine v škole bojovala proti náboženstvu, ako zahalená vychádza z kostola. Aj keď som mal zdanlivo nezodpovedané otázky, odpovede sa diali v mojom živote. Mal som veľmi silné mystické zážitky z detstva a často som sa pýtal, či to je normálne. S tým som sa musel vyrovnávať. A čím viac som sa s tým vyrovnával, tým viac som si uvedomoval, že to nie je také jednoduché, povedať, že Boh neexistuje. A to, že som chcel študovať fyziku a podstatu hmoty bolo len prejavom túžby poznať vedecké argumenty, ktoré hovoria proti Bohu a zistiť, nakoľko sú pravdivé.

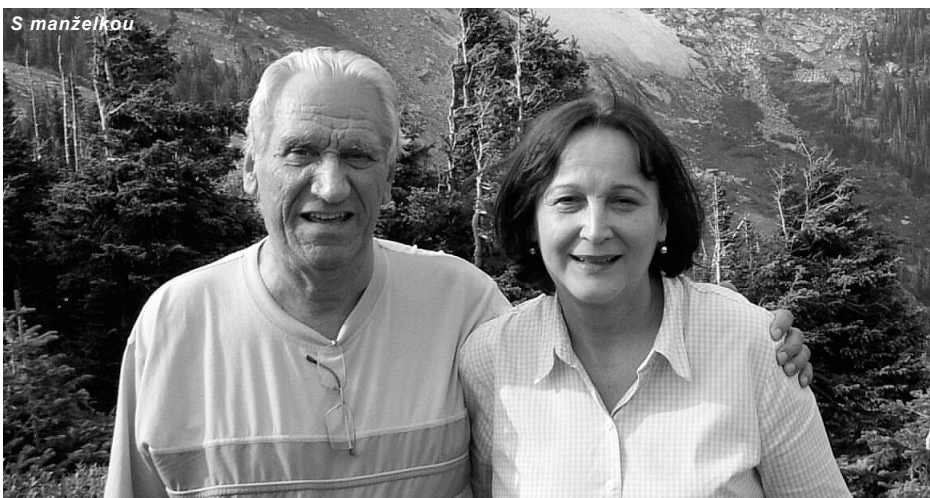
Mal som skôr na mysli obdobie, keď si už pracoval ako vedec, či si na niečo nenarazil, čo by ťa mohlo vo viere rozkývať?

Nie. Na také niečo som v rámci svojich vedeckých poznání nikdy nenarazil.

Obrátim otázku: Dostal si sa do situácie vo svojom vedeckom pôsobení, že by ťa viera v Boha pred niečím zastavila, v niečom obmedzovala?

Naopak. Ak sa niečo také objavilo, tak ma to hnalo, aby som to skúmal. Preto som študoval jadrovú fyziku a v rámci jadrovej fyziky fyziku elementárnych častíc. Lebo tam sa človek dostáva k podstate hmoty. Oddávna sa ľudia pýtajú: Čo je to hmota? A všelijako si odpovedajú. Čím viac to človek študuje, tým viac zisťuje, že tajomstvo poznania sa stále prehĺbuje a pre-

S manželkou

hlbuje a my si, povedzme, dnes kladíme otázku, čo je vákuum? Čo je prázdnota? Vieme, že nebyť vákua, nebyť prázdnoty, tak neexistuje hmota, neexistujú elementárne častice, neexistujú atómy a podobne. Materiálny svet je postavený doslova na hrane. Stačí, aby sa zmenila jedna konštanta a celý svet sa rozplynie. Zoberme si zdanlivú anomáliu vody. Voda mrzne a nepadá dole, ale pláva hore. Vďaka tomu môže existovať život v jazerách. A voda má veľa iných anomálií – My vieme len o vode, ľade a pare, ale existuje viac ako 30 skupenstiev vody. Každá z nich je inak poskladaná, má iné vlastnosti.

Možno aj naši čitatelia z médií vedia o pokuse vo švajčiarskom CERNe, kde sa vedci snažia napodobniť podmienky „veľkého tresku“. Na tomto pokuse sa zúčastňujú aj naši vedci, vrátane nášho hosťa. Dalibor, ak je to možné, čo najjednoduchšie – o čo tam vlastne ide? Čo je teda podstatou týchto experimentov? Čo budeme vedieť, keď sa skončia, ak sa skončia?

Keď som bol vysokoškolák, bolo známych asi 30 elementárnych častíc, dnes ich je známych vyše 300. Tajomstvo hmoty sa objavuje tým, že sa zrážajú častice. Čím väčšiu energiu častice získajú, tým je zrážka s atómovým jadrom väčšia a tým viac sa dozvedáme o ich vlastnostiach. Dosahujeme to v urýchľovačoch a momentálne najväčší je ten v CERNe. A teraz sa študuje, čo z toho vznikne.

Chceme pochopiť, čo je hmota. Dostali sme sa od jadra atómu k elementárnym časticiam, odtiaľ k ďalším, ktoré sme nazvali kvarky. Teoretické výpočty sa teraz overujú. Ukazuje sa, že to funguje tak, ako sa predpokladalo, že kvarky sa naozaj vynárajú z vákua. Čiže – opäť ľudovo povedané – z vákua vzniká hmota, alebo ešte ľudovejšie – z ničoho vzniká niečo.

Kde je v tomto Boh?

Boh je v kreácii. Tieto pokusy úplne rozvrátili naše tradičné predstavy, že vesmír je nekonečný a stabilný. Dnes vieme, že vesmír je konečný, že sa rozpína a že má začiatok. A Biblia to vždy hovorila. Cez zjavenie v Písme sme dostali isté vedomosti o zemi a o vesmíre, ktorému sme sa z vedeckého hľadiska vysmievali až donedávna. Ešte Einstein tvrdil, že vesmír je statický, síce všetko je v pohybe, ale vesmír nevznikol ani nezaničil, ale trvá od mínus nekonečna do plus nekonečna. V takom vesmíre potom môže existovať aj evolučná teória, pretože je dostatok času na to, aby z neživej hmoty vznikol život. Ale keď sa zistilo, že vesmír sa rozpína, že z vákua sa vynára energia, ktorá sa realizuje ako nové častice, tak sa úplne mení pohľad na vznik vesmíru a sveta. Potvrdzuje sa Stvoriteľská funkcia Boha.

Aký je tvoj najsilnejší vedecký zážitok?

Ťažko povedať z toho vedeckého sveta, z čoho má človek najväčší zážitok. My stále pracujeme ►

s nejakými predstavami, ktoré sa môžu, ale aj nemusia realizovať. Keď sa nejaká predstava alebo teória potvrdí experimentálne, samozrejme, je z toho veľká radosť. Ja by som radosť vedca pripodobnil k radosti roľníka. Zaseje, ale teší sa, až keď je žatva. Ja sa teším, keď niečo vyriešim, keď sa hypotéza, predpoklad potvrdí v experimente. Na jednej strane vieme pospájať veci, o ktorých sme si mysleli, že spolu nesúvisia, napríklad elektrina a magnetizmus, na druhej strane stále študujeme len prejavy hmoty, stále nerozumieme, čo hmota vlastne je. Teraz vieme o tom aspoň niečo. No prečo elektrón je taký aký je, nikto nevypočítal. Prečo kvarky sú také, aké sú – jednoducho to je dané. To bolo objavené. To bolo takto stvorené. To človek nepochopí, ale pochopí, ako to všetko navzájom pôsobí v živote. Presne tak poznávame aj

Pána Boha. On je nekonečný a nepochopiteľný. Jeho podstatu nechápeme. Ale na základe toho, ako interagoval (interagovať=navzájom pôsobiť) s ľudstvom, cez prorokov a cez Pána Ježiša, vieme o Jeho láske, vieme o Jeho prejavoch, ale nevieme ho dokázať. On je nedokázateľný. Niečo podobné funguje aj u ľudí. Ja viem, čo si myslím, ale neviem, kto som. Viem ako sa volám, ale neviem, prečo som tu. To je predomnou skryté, ale vďaka interakciám s jednotlivými ľuďmi a vďaka Božiemu zjaveniu, mi to celé dáva zmysel. Aj v tomto vidím úžasný výsledok metodológie vedy, ktorý je založený na poznaní interakcie. Je to niečo, čo ľudstvo odkiaľsi robí v poznávaní toho Neznámeho – Stvoriteľa.

A tvoj najsilnejší duchovný zážitok?

Spomenul som zážitky z detstva. Ale to sú také zážitky, o ktorých sa nedá rozprávať. Ľudia, ktorí nezažili niečo podobné, mi nikdy neuveria, že je niečo také možné. To je jednoducho za hranicami ich racionálneho chápania. Ale čo ma veľmi nadchýna je to, že sa k Pánu Bohu môžeme približovať racionálne – našim intelektom, našimi schopnosťami. Tie sú dostatočné na to, aby sme vedeli veci, ktoré máme vedieť, dostatočné na to, aby sme vedeli ako dosiahnuť večný život. Keby moja viera visela vo vzuchoprázdnne, keby sa nemala o čo oprieť, tak ja nestojím o takú vieru.

Nenastupuje viera tam, kde končia dôkazy...

Čo to je viera? Viera nie je to, že veríš v nejaké dogmy, v existenciu nejakej osoby, alebo ducha. Vieru aplikuje človek prakticky v každom svojom čine a pohybe. Veril som, že sem prídem. Veríme, že vyjde Dialóg, pre ktorý robíme tento rozhovor. Kresťanský život nie je nič iné ako predpoklady viery prijaté a overené praxou. Vedecký dôkaz z metodologického hľadiska (korelácia=vzájomná závislosť) veľmi s tým, ako poznávaš a prijímaš aj iné dôkazy.

A potrebuje ich veriaci človek?

Niektorí teológovia tvrdia, že viera nepotrebuje žiadne dôkazy, lebo by nebola vierou. Ja si myslím, že nevedia, čo je to viera, pretože viera, to je dôvera. A keď je to dôvera, tak sa otvára celkom iný uhol pohľadu na vieru. Z teologického hľadiska sa viera častokrát berie ako intelektuálna dimenzia, ktorú buď máš, alebo nemáš. Ale ja som zatiaľ nestretol človeka, ktorý by nemal vieru. Každý v niečo verí. Verí, že prejde cez ulicu, že keď sa napije uhasí smäd. Lebo má tú skúsenosť, má to overené praxou. Bez viery neexistuje ani život a ani poznanie. Pozerať sa na vieru ako na niečo, čo je mimo reality, to je taký grécky pohľad. Židovský, alebo kresťanský pohľad nikdy nebol taký, okrem možno toho obdobia, keď sa kresťanská civilizácia a filozofia vracala pod vplyv gréckeho spôsobu myslenia a poznávania prírody. ■

ÚLOHA PREDPOKLADOV VIERY VO VEDE

PIERRE VAN VUUREN

(Autor je misionár z Juhoafrickej republiky,
pôsobí medzi Rómami v Hlinnom)

*...od stvorenia sveta rozjímaním môžu pozorovať z Jeho diel, takže
nemajú ospravedlnenie, že hoci poznali Boha, neoslavovali ho ako
Boha a neďakovali mu, ale v mudrovaní upadli do prevrátenosti a ich
nerozumné srdce sa zatemnilo (Rimanom 1, 20–22).*

Jedna z mylných predstáv súčasnosti je, že veda je plne objektívna. Predpokladá sa, že keď je reč o vede, ide len o holé fakty, neovplyvnené predsudkami alebo svetonázormi toho-ktorého vedca. To však nie je pravdou. Vedec Stephen Jay Gould, profesor zoológie na Harvardskej univerzite, zhrnul svoje pozorovanie takto:

„Spôsoby nášho poznávania sveta sú silne ovplyvnené našimi sociálnymi predsudkami a spôsobmi myslenia, ktoré každý vedec musí aplikovať pri akomkoľvek probléme. Stereotyp plne racionálnej a objektívnej „vedeckej metódy“ s jednotlivými vedcami ako logicky mysliacimi naprogramovanými robotmi, je vy počítavá mytológia.“¹

Svetonázor dvoch táborov

Svetonázor ľudí, ktorí sa venujú vede, sa stáva omnoho vážnejším faktorom, keď sú vyzbierané dáta súčasnosti použité na interpretáciu minulosti, čo môžeme nazvať ako veda o pôvode alebo evolučná veda. Teória biologickej evolúcie je o pôvode života v minulosti. Kozmologické teórie sa zaujímajú o pôvod vesmíru, tiež v minulosti. Ani jedno (evolúcia vesmíru i biologická evolúcia) z toho nemôže byť pozorované v laboratóriu. Žiadny očitý svedok veľkého tresku sa nikdy neobjavil a biologická evolúcia nebola nikdy pozorovaná. Vo vede o pôvode vedci robia pozorovania, to je pravda. Ale fakty nehovoria za seba a svetonázor (rozumej: zaujatost) vedca hrá omnoho väčšiu úlohu ako v praktickej vede. To je to, o čom hovorí Gould vyššie. Vo vede máme dva hlavné prúdy súperiacich svetonázorov:

1. Materialistický, či naturalistický svetonázor, ktorý nepripúšťa inteligentného tvorca a pokladá vesmír za kompletný ucelený systém.

2. Teistický svetonázor, ktorý v zásade akceptuje Boha ako Tvorcu.

V oboch táboroch sú vedci, ktorí robia vynikajúcu funkčnú vedu. Tí z materialistického tábora často obviňujú tých z teistického tábora, že vnášajú vieru do ich vedeckej práce vyhlasujúc, že nie sú schopní vykonať skutočnú, nezaujatú vedu. Nabáda nás to k otázke: je možné, aby teisti boli dobrí vedci? Odpoveď znie, áno. V skutočnosti ako prví zakladatelia vedeckých metód boli kresťania, ktorí verili v Boha Stvoriteľa.

Veda v kresťanskej epoche

Historici ukázali, že vedecká metóda by nevznikla, keby nebola založená na kresťanskom svetonázore, ktorý materiálnemu vesmíru predpokladá dôvod a zmysel existencie. Existuje dokumentácia dokazujúca, že mimo židovsko-kresťanskej kultúry Európy, vedecká metóda (*ako nástroj poznávania – pozn. redakcie*) v iných kultúrach nebola rozvinutá.² Veľa historikov, rozličných náboženských presvedčení, vrátane ateizmu, ukazuje, že moderná veda začala prevládať iba v prevažne kresťanskej Európe. Profesor Rodney Stark skúmal najvýznamnejších vedcov éry, ktorá je známa ako vedecká revolúcia 1543–1680. Sformuloval zoznam 52 vedcov, z ktorých 50 boli kresťania; 30 z nich boli úprimne veriaci, čo je viditeľné z ich zaneštenosti. Len jeden bol skeptik (Edmond Halley) a jeden panteista (Paracelsus)³. Zoznam týchto prvých vedcov, ktorí verili v stvorenie je celkom pôsobivý.

Fyzici (Newton, Faraday, Maxwell, Kelvin), *Chémici* (Boyle, Dalton, Ramsay), *Biológovia* (Ray, Linnaeus, Mendel, Pasteur, Virchow, Agassiz), *Geológovia* (Steno, Woodward, Brewster, Buckland, Cuvier), *Astronómovia* (Kopernik, Galileo, Kepler, Herschel, Maunder), *Matematici* (Pascal, Leibnitz, Euler)

Ako mohlo kresťanstvo produkovať tak veľa významných vedcov? Odpoveď: kresťanstvo učí o inteligentnom Stvoriteľovi, ktorý vytvoril vesmír usporiadaným spôsobom. Predpoklad, že príroda je riadená usporiadanými zákonmi, dáva kresťanským vedcom základ pre vedecký výskum. Ako neskôr ukážem, opačný svetonázor – ateizmus – nemôže počítať s usporiadaným svetom, a preto neposkytuje dostatočný logický základ pre vedecký výskum⁴.

Teraz sa pozrime na predstavu, že iba vedci, ktorí vynechávajú svoje náboženské presvedčenie, sú schopní robiť nezaujatú vedu. Krátka reakcia na ňu znie: Celá veda je založená na nedokázaných predpokladoch (axiómoch), v ktoré veríme, že sú pravdou, a nemôžu byť vedecky dokázané.

Materialistický pohľad

Aké sú predpoklady viery materialistických (neteistických) vedcov? Tu sú dva z nich: **1.** *Vesmír je samoexistujúci a neexistuje žiadny inteligentný Boh Stvoriteľ* ►

tel', inými slovami: v materiálnom svete vždy pôsobil a budú pôsobiť iba materiálne sily. **2. Rozum existuje** a človek je rozumná bytosť.

Oba predpoklady sú prijaté vierou, pretože nemôžu byť dokázané pomocou experimentu. Viera, že materiálny svet je všetko, čo existuje a vzniklo čisto materiálnymi príčinami, je otázkou viery rovnako ako viera, že existuje Stvoriteľ.

Materialistickí vedci neostávajú len pri súhlase s prvým predpokladom, oni na ňom aj trvajú. Zamyslime sa nad nasledujúcim výrokom ateistu Richarda Lewontina, uznávaného genetika:

„Nie metódy a inštitúcie vedy nás nútia akceptovať materiálne vysvetlenie fenoménu sveta, ale naopak, sme nútení našou **apriórnu oddanosťou materiálnym príčinám** tvoriť aparáty skúmania a vytvárať koncepcie, ktoré produkujú materiálne vysvetlenia, bez ohľadu na to, ako sú kontra-intuitívne a ako mystifikujú nezainteresovaných. Ba čo viac, že **materializmus je absolútne**, pretože si nemôžeme dovoliť, aby sa sem zamiešal Boh (zvýraznenie pridané).“⁵

Tento predpoklad materialistickej vedy popiera možnosť stvorenia a naznačuje, že všetko začalo existovať z materiálnych príčin s pridaním dostatku času a slepej náhody, takže svet vznikol náhodou. Aj život začal existovať náhodou. Pridaním dostatku času, náhoda (bilióny kolízií atómov) vyústila v slnku, mesiaci, Zemi, vtákoch, včelách, tebe a mne. Ale, ak sme my výsledkom biliónov náhodných kolízií, takisto aj naše mozgové bunky a myšlienky, tak – podľa tohto svetonázoru – myslenie je zredukované do náhodných zrážok a vzájomného pôsobenia molekúl v našich mozgových bunkách. Toto vedie k filozofickej otázke: Existuje naozaj rozum? Logický výsledok založený na ateistických predpokladoch je, že nie. Na základe materialistického svetonázoru neexistuje žiadny logický dôvod predpokladať, že rozum existuje. Kresťanskí, agnostickí i ateistickí filozofi súhlasia s týmto bodom. Citujme C. S. Lewisa: „Ak [človek začal existovať náhodou], potom všetky naše myšlienkové procesy sú len nehody, náhodné vedľajšie produkty pohybov atómov. A to platí tak pre myšlienky materialistov a astronómov, ako i pre kohokoľvek iného. Ale ak ich myšlienky, t.j. myšlienky materializmu a astronómie sú len náhodné vedľajšie produkty, prečo by sme im mali veriť, že sú pravdou? Nevidím dôvod veriť, že jedna nehoda by mala byť schopná dať správne vysvetlenie všetkých ďalších nehôd“⁶.

Preto, nemajúc logický základ pre rozum vo svojom svetonázore, materialisti musia akceptovať existenciu rozumu iba slepou vierou. Požičali si poňatie racionálneho usporiadaného sveta z kresťanského svetonázoru. Mimochodom, realita rozumu je v ňom samom a sama o sebe silný argument pre existenciu Stvoriteľa a proti materializmu.

Neargumentujem, že ateisti nie sú schopní rozumne myslieť alebo robiť vedu. Ukazujem, že keď používajú rozum na študovanie vesmíru, sú v rozpore s ich svetonázorom, ktorý popiera rozum. Požičali si ideu usporiadaného vesmíru zo židovsko-kresťanského svetonázoru. Zdôrazňujem všetky stupne slova viera, aby som pritiahol čitateľovu pozornosť k faktu, že

principiálne predpoklady celej vedy sú akceptované vierou. Otázkou nie je, či nedokázané predpoklady pre vieru formujú základy vedy, ale aké predpoklady pre vieru sú samozrejmé. Všimnite si: viera a domienka sú vtkané do štruktúry celej vedy.

Veda vs viera

Preto separovanie viery od vedy je logická nemožnosť. Vlastne máme výraz pre názor, že veda sa zaoberá faktami skutočného sveta a viera iba etikou, hodnotami, morálkou a zmyslom života: Nazýva sa to „oddelené dimenzie“ (anglická skratka NOMA z „non-overlapping magisteria“.) NOMA bola propagovaná materialistickým vedcom Stephenom Jay Gouldom v jeho knihe *Skaly vekov*⁷, s cieľom urobiť evolucionizmus prijateľnejším pre nábožných ľudí. Táto dichotómia, že „viera“ nemá nič spoločné s realitou, bola prvýkrát vyjadrená filozofom Immanuelom Kantom. Niektorí učitelia evolúcie si osvojili stratégiu NOMA ako životaschopnú voľbu pre študentov, ktorí sú z náboženských rodín.

Avšak iní evolucionisti sú hlasnými oponentmi, argumentujúc, že celé náboženstvo je klamstvom a malo by byť odstránené. Uvažujte nad vyhlásením jedného z najhlasnejších materialistických vedcov, Dr. Richarda Dawkinsa z Oxfordskej univerzity: „Väčšina náboženstiev ponúka kozmológiu a biológiu, teóriu života, teóriu pôvodu a dôvody existencie. Týmto spôsobom ukazujú, že náboženstvo je v istom zmysle veda. Avšak to je zlá veda.“

Nedajte sa zviesť argumentom, že viera a veda fungujú v oddelených dimenziách a zaoberajú sa celkom rozdielnymi druhmi otázok⁸.

K argumentu, že veda a náboženstvo nemôžu byť oddelené, uvediem výrok jedného zo svetovo najznámejších vedcov, laureáta Nobelovej ceny, dr. Stephena Hawkingsa:

„[Pápež] nám po konferencii povedal, že je v poriadku študovať evolúciu vesmíru po veľkom tresku, ale nemali by sme pátrať vo veľkom tresku samotnom, lebo to bol moment stvorenia, a preto práca Boha. Bol som preto rád, že nepoznal predmet prednášky, ktorú som na konferencii uviedol – možnosť, že časopriestor je konečný, ale nemá žiadne hranice, čo znamená, že nemá začiatok, nijaký okamih stvorenia... Pokiaľ by vesmír mal začiatok, mohli by sme predpokladať, že má aj stvoriteľa. Ale ak je vesmír reálne obšiahnutý sám v sebe, je bez akéhokoľvek ohraničenia, nemal by mať začiatok, ani koniec: jednoducho by len bol. Aké miesto by mal potom Stvoriteľ?“⁹ Dokonca ani pápež nedokázal presvedčiť Hawkingsa, aby láskavo nechal vedu a vieru oddelenú!

Chcem pripomenúť, že v ničom nesúhlasím s Hawkingsovými závermi. Lenže, tu to máš: „Aké miesto má potom Stvoriteľ?“ Materialistickí vedci, ako Hawkings sú si dobre vedomí, že ich vedecké zistenia majú vplyv na otázky viery – neupisujú sa ilúzií, že veda a viera patria do oddelených dimenzií. Dobré vedia, že zistenia vedy sú brané ako silné fakty, a že závery, ako ten práve spomenutý, tlačia náboženstvo – zvlášť kresťanstvo – preč z reálneho sveta do oblasti mysle a predstáv.

Hawkings a ďalší materialistickí kozmológovia sa radujú, že konečne dokázali, že Boh nie je. Ale, samozrejme, že to nedokázali. Ak začnú s predpokladmi, ktoré sa opierajú o neexistenciu Stvoriteľa Boha a týmto predpokladom prídu na záver, že nie je Boh, nič nedokázali okrem toho, že dokonca aj uznávaní vedci sa dostanú do uvažovania v kruhu.

Sú však aj vedci, ktorí dospeli k opačnému záveru: Teória veľkého tresku smeruje k nevyhnutnému záveru, že svet bol stvorený. Robert Jastrow sám seba označuje za agnostika, je zakladateľom Goddardovej inštitúcie vesmírnych štúdií NASA a má skvelé vedecké výsledky. Vo svojej knihe *Boh a astronómia* píše: „...astronomické dôkazy vedú k biblickému pohľadu o pôvode sveta¹⁰. [Astronómia] vlastnými metódami dokázali, že svet nastal náhle, neočakávane, v momente stvorenia... to, že nadprirodzené sily sú v činnosti, je teraz, myslím si, vedecky dokázaný fakt.“¹¹

Či si vyberieme Hawkingsa alebo Jastrowa, záver je jasný: nie je možné oddeliť vieru od vedy. Závery vedcov majú ďalekosiahle dôsledky. Ak sú v rozpore s kresťanstvom, existuje pokušenie ignorovať problém zdôvodnením, že veda a viera patria do oddelených dimenzií. Lenže nemožno to urobiť bez toho, aby sme netlačili kresťanstvo do oblasti špekulácií a predstáv – rozprávky pre dospelých. Neverím, že to tak funguje. Verím, že Biblia je zakotvená v histórii. Verím, že Boh stvoril vesmír a že biblia nám túto skutočnosť opisuje tak ako sa to stalo. Verím, že bol skutočný pád človeka v záhrade Eden. Je realitou, že ak prvý Adam nepadol, nebolo by potrebný ani príchod druhého Adama, Ježiša Krista, ktorý zomrel na Golgotskom križi.

Že Biblia nie je v rozpore so skutočnosťou je dosť dôkazov – vedeckých. Preto otvorme oči a počúvajme, čo hovoria tí vedci, ktorí veria, že Boh stvoril svet tak, ako je to opísané v Písme. Ste k tomu otvorení? ■

Preložili: Bohdan Roháček, Daniel Bán,

Zdroje:

1. Stephen Jay Gould, *Natural History* 103(2): 14, 1994
2. Jaki S, *Science and Creation*, 1974
3. Stark R: *For The Glory of God: How Monotheism Led to Reformations, Science, Witch-hunts and the End of Slavery*, 2003
4. Lisle J, *Can Creationists be scientists?*
5. Lewontin R, *Billions and Billions of Demons*, *The New York Review*, 9. januára 1997, s.
6. Lewis C. S., *The Business of Heaven*, 1984, s. 97
7. Gould S.J., *Rocks of Ages: Science and Religion in the Fullness of Life*, 1999
8. Dawkins R., „Is Science a Religion?“ *The Humanist*, vol. 57 (január/február 1997), ss. 26-29
9. Hawking S. W., *A Brief History of Time*, 1988, s. 198
10. Jastrow R., *God and the Astronomers*, 1978, s.14
11. „A Scientist Caught Between Two Faiths: Interview with Robert Jastrow,“ *Christianity Today*, August 6, 1982

POZNÁMKY RECENZENTA ČLÁNKU:

Autor uvádza tvrdenie: „Žiadny očitý svedok veľkého tresku sa nikdy neobjavil a biologická evolúcia nebola nikdy pozorovaná“, ktoré je O. K. ako žurnalistické vyjadrenie, avšak môže spôsobiť isté nedorozumenia.

Výrok je pravdivý ohľadne makroevolúcie, nie však na úrovni mikroevolúcie, ktorá sa využíva napríklad pri šľachtení zvierat, keď nedochádza k vzniku nových biologických druhov, iba k zmene ich niektorých vlastností v rámci daného biologického druhu. Takúto evolúciu pozoroval aj Ch. Darwin na Galapágskych ostrovoch, čo ho inšpirovalo k evolučnej teórii vzniku druhov, t. j. k hypotéze, že postupné náhodné mikroevolučné zmeny mohli viesť k makroevolúcii – vzniku nových druhov. Aj keď neodarvinizmus k tomu pribral náhodné genetické zmeny, tvrdým faktom zostáva, že žiaden makroevolučný proces nebol pozorovaný a že nahromadené genetické zmeny vedú k zániku smrťou a ak nie sú fatálne, ústia k zániku v dôsledku sterility.

Čo sa týka existencie očitého svedka, jeho existencia môže byť rozhodujúca v súdnych procesoch, no vedecká metóda si vyžaduje existenciu veľkého množstva „očitých svedkov“ a podobne ako pri skúmaní hmoty skúmame ju iba pomocou jej prejavov, t. j. interakcií s ňou, ale jej podstata zostáva zahalená, tak to je aj s veľkým treskom. Skúmaním jeho prejavov v kozmickom žiarení a pri zrýchľujúcej sa expanzii vesmíru (na čo máme dostatok „očitých svedkov“) usudzujeme na jeho existenciu. Dodal by som, že podobne usudzujeme na existenciu Pána Boha, prostredníctvom interakcií s ním cez osobnú skúsenosť a skúsenosti množstva ďalších „očitých svedkov“.

Hlavnou a podstatnou časťou článku je snaha autora ukázať, že je nesprávne oddeľovať vedu od viery a vieru od vedy. Celkom výstižne a sviežo to ilustruje na výrokoch niektorých neveriacich vedcov - S. Goulda, R. Lewontina, S. Hawkina a ďalších, ako aj na analýze a argumentácii kresťanského filozofa C. S. Lewisa. Na otázku, či je možné, aby veriaci vedci boli dobrými vedcami, odpovedá čitateľovi praktickým príkladom zakladajúcich tvorcov vedy, ktorí boli až na pár výnimiek vyznávačmi viery v Boha a poukázaním na fakt, že to boli kresťania a že vedecká metóda bádania sa zrodila práve vďaka kresťanskému svetonázoru, ktorý materiálnemu vesmíru predpokladá dôvod a zmysel.

Dôležitá je aj krátka zmienka o nedokázaných predpokladoch – axiómoch, v ktoré veríme, že sú pravdivé a predsa nemôžu byť vedecky dokázané. Pravdou je, že základné predpoklady racionálneho myslenia sa, podobne ako axiomy v matematike, nedajú dokázať, ale ich pravdivosť je prijímaná s dôverou, čiže aktom viery. Na týchto axiómoch, ako na základoch, stojí celá nádherná stavba poznania. Napríklad euklidovská geometria, ktorá platí pre geometrické obrazce na rovine a ktorú sa učíme v škole, stojí na viere v platnosť piatich jednoduchých axiómov. Stačilo spochybniť jeden z nich – že rovnobežky sa nikde nepretínajú a došlo k objavu geometrie na zakrivených priestoroch, kde poučky a tvrdenia euklidovskej geometrie už prestali platiť.

Dalibor Krúpa

Možno si naši čitatelia spomenú na sklamanie a vari aj nepríjemné prekvapenie, ktoré sme spôsobili uverejnením literárnych prác našich mladých autorov vo vlaňajšom vianočnom Dialógu. Viacerí ste nám napísali, niektorí len zatelefonovali. Napospol rozhorčené hlasy, prečo sme takú pesimistickú tvorbu mladých vôbec uverejnili a niektorí ste si položili otázku, kde sa medzi veriacou mládežou nabralo toľko pesimizmu. Ako je to možné, že tí, ktorí poznajú Pána Ježiša a východiská života na ceste s Ním, prinášajú vo svojej tvorbe bezvýchodiskovosť? Otázok bez odpovedí viselo vo vzduchu veľa. Pokúsili sme sa ich zhrnúť do spoločnej, parafrázujúc trochu havlovský termín o nálade, ktorá ovládla ľudí:

MAJÚ NAŠI MLADÍ „BLBÚ“ NÁLADU?

Foto: JANA CAMARA

Dvom mladým autorom z vianočného čísla, ktorých tvorba vyvolala spomínaný ohlas, sme položili dve otázky:

- 1. Máte vy dvaja „blbú“ náladu, pesimistický pohľad na život, alebo sa to prejavuje len vo Vašej tvorbe?**
- 2. Myslíte si, že naša mládež (v CB) podľahla všeobecnej „blbej“ nálahe dnešných mladých ľudí?**

Pripravil:
BOHUSLAV PIATKO

A pozrite si, prosím, aj Dialóg mladých, lebo tentokrát sme do témy išli spoločne.

Šimon Evin

Som melancholický človek. Z toho vyplýva, že som z väčšej časti pesimistický, vážny. Dôvodom môjho pesimizmu nie je moje rozhodnutie alebo vonkajšie okolnosti, je to typ mojej osobnosti. Áno, z toho, čo prežívam, čo sa ma silno dotýka, o čom uvažujem a čím sa zaoberám tvorí veľkú časť to ťažké, náročné, smutné, aj keď nie vždy negatívne alebo zlé. Veľmi často vidím tú tmavú stranu mince. Navyše, v poslednom čase (cca 2 roky) som zažíval rôzne životné ťažkosti, ktoré by iní ľudia možno ani neriešili, nad ktorými by mávli rukou, ale vzhľadom na moju povahu som ich bral a stále beriem dosť vážne a tieto veci ešte umocnili môj pesimizmus, jednoducho povedané, bol som smutnejší, pretože som ich mal stále pred očami a to sa dosť značne podpísalo aj na mojom vnímaní života a na tom, že pri uvažovaní o veciach som vnímal ešte viac to zlé, smutné, ťažké...

V súčasnosti sa, vďaka Bohu, situácia aj môj pohľad na život zlepšuje, vnímam to ako vypočuté modlitby. Napriek tomu neverím, že zo mňa niekedy bude optimista. Myslím si, že môj pesimistický postoj k životu mi stále zostane, osobnosť človeka sa predsa málokedy tak radikálne mení, ale verím, že s Božou pomocou to nebude bezvýchodiskový pesimizmus, ale že zo mňa bude „vďačný pesimista s nádejou.“

Čo sa týka mojej umeleckej tvorby, verím, že každý skutočný umelec, umelec srdcom, je úprimný sám k sebe, v jeho tvorbe sa pravdivo odzrkadľuje to, čo cíti, čo vníma, čo prežíva... To z neho robí umelca. Nie je umelec ten, kto tvorí to, čo je práve moderné, alebo to, čo ľudia chcú. To isté platí aj pre mňa. Ak chcem vytvoriť hodnotné dielo (hodnotné pre mňa, nie pre okolie), musím úprimne vyjadriť čo cítim, inak klamem sám sebe. V mojom prípade, ako som už písal, to sú prevažne (ale nie iba) tie tmavé aspekty života.

Ale vždy, aj keď píšem alebo kreslím niečo vážne, snažím sa hľadať v tom, čo prežívam nádej alebo pozitívnu stránku veci.

Na otázku, či mladí ľudia v CB podľahli všeobecnej „blbej“ nálade mladých ľudí (aj to je diskutabilné, či tá blbá nálada vôbec je všeobecná), neviem s istotou odpovedať. Nemám toľko dôverných a hlbokých vzťahov s ľuďmi z CB, aby som si vedel utvoriť komplexnejší obraz o ich vnímaní života. Skôr je to tak, že vážnejšie vzťahy mám prevažne s tými melancholickejšími a hlbavejšími ľuďmi, u ktorých vidím, že berú život vážne, vnímajú ťažkosti, ale nie sú zúfalí alebo bezradní. Všetci predsa máme nádej v Kristovi.

Šimon Betina

Pre nedostatok fantázie sa budem presne držať daných dvoch otázok.

1. Mám ja „blbú“ náladu, pesimistický pohľad na život, alebo je ním poznačená len moja tvorba?

Nie, nemám „blbú“ náladu a môj pohľad na život je pesimistický iba mierne, ale ako každý človek „blbú“ náladu z času na čas dostanem a vtedy píšem, vypisujem sa z nej. Tým pádom má moja tvorba veľmi negativistické nálady, ale to len z toho dôvodu, že odchádzajú odo mňa a prechádzajú do papiera. Takže to, že mám negatívnu tvorbu je vlastne pozitívne (aspoň pre mňa).

2. Myslím si, že naša mládež (v CB) podľahla všeobecnej „blbej“ nálade dnešných mladých ľudí?

Nemyslím si, že existuje niečo ako všeobecná „blbá“ nálada. Myslím si, že existuje len niečo ako život na sínusoide – raz sme hore raz sme dole. A to platí aj pre dospelých, aj pre mládež (či už cirkevnú alebo necirkevnú).

Ak majú mladí „blbú“ náladu, tak sa pozrime na seba!

Nahral, redakčne spracoval a foto BOHUSLAV PIATKO

Vy všetci viete, prečo sme zaradili tému o mladých do Dialógu. Na prvý pohľad sa možno táto zostava zdá neférová voči mladým, pretože by sa nemalo hovoriť o niekom bez neho. Dlho som uvažoval o tom, či posadiť za jeden stôl mladých a starších. Kam by to viedlo? Neskončili by sme to pri tom, že by mladí povedali: dnes je iný svet a vy nám nerozumiete? A starší by možno zatrpknuto skonštatovali, že my sme boli iní? Nebojíme sa konfrontácie, no k zostave bez mladých, ktorú som na besedu pozval (**EVA MYJAVCOVÁ, ŠTEFAN MARKUŠ, TIBOR MÁHRİK A MIROSLAV HASZICS**), som sa rozhodol preto, lebo, už keď som reagoval na list Ivana Markuša (Dialóg 1/2010) som naznačil, či chyba nie je v nás. Či sa o mladých a ich život zaujímate? Čo o nich vieme a čo si o nich myslíme? Viacerí nás po uverejnení literárnych prác mladých autorov tak trochu obvinili, že sme to nemali uverejniť. Že taký pesimizmus do kresťanského časopisu nepatrí. Otvorili sme tému tým: Bolo správne, či nesprávne, že sme spomínané literárne práce uverejnili? Téma je na stole a berte, prosím, toto rozprávanie ako úvahy staršej i strednej generácie.

T. Máhrík: Dobré, že sa to uverejnilo. Mladí ľudia prostě žijú, reálne tvoria, preto je dobré, keď sa vyslovia nahlas a ich hlas je počuť. Dialóg si dal do vienka, že bude monitorovať život a dávať priestor tomu, čo sa rodí, čo žije, preto aj toto generáčne vyjadrenie je tu a má mať svoj priestor. Otázkou zostáva, či ide o okrajovú záležitosť, alebo o reprezentatívnu vzorku väčšiny. A tiež ako takýto hlas interpretovať? Aká je výpovedná sila takýchto vyjadrení mladšej generácie

Š. Markuš: Ja si tiež myslím, že sa to malo objaviť na verejnosti. Len – bolo to prekvapujúce. Človek by skôr očakával, že deti z prostredia veriacich rodín prinesú niečo radostné. Nie také pesimistické. Priznám sa, že mňa šokoval ich pesimizmus. Prečo je taký pesimizmus v myšliach mladšej kresťanskej generácie? Myslím si, že tu sme dlhníci my. Nevieť, či dostatočne hľadáme príčiny, či vôbec analyzujeme dôvody, prečo

je naša mládež taká aká je. Staršia generácia si myslí, že by mala byť celkom iná. Tým, že sa ich myslenie odkrylo, odkryli sa ani nie tak slabiny mladšej generácie, ale možno slabiny vychovávateľov, rodičov.

T. Máhrík: V prvom rade – zatiaľ sme sa len dotkli reality, odkrývanie nás ešte len čaká. Aký je vlastne svet mladých? Je pestrejší, ako naznačujú publikované výpovede, lebo nie všetci mladí tvoria v tomto štýle. Spektrum pocitov mladých je plné aj radosti, živelné a nespútanej vášne v prospech plánov, vízií. Mladú generáciu nevnímam ako problém, ale ako úžasný dar. Sú totiž poctivým zrkadlom doby. Ich výpoveď nie je výpoveďou len o nich samotných, ale aj o ich rodičoch, o zboroch, o spoločnosti a dobe, v ktorej žijú. Nesú v sebe zároveň moment budúcej perspektívy: Tým že sú draví a hlásia sa k životu, sú v prúde, ktorý ešte len príde „k slovu“. Hovoria tak do života spoločnosti

nielen ako svedkovia, ale ako ťahúni, ktorí prevezmú na seba zodpovednosť. Keďže súčasnú dobu nielen reflektujú, ale aj interpretujú, do istej miery nesú v sebe prorocký rozmer posolstva. Mlčky i slovom vykladajú svoj pohľad. A to je mimoriadne vzácne. My, ostatní, potrebujeme a máme počúvať tento hlas.

M. Haszics: Títo dvaja mladí čosi vyjadrili. Samozrejme, oni sú len vzorka. Nedokážem posúdiť, do akej miery reprezentatívna. Niekomu sa môže zdať, že to, čo napísali, je málo ortodoxné, že mladí ľudia by mali uvažovať a tvoriť v určitých mantineloch. Ale tak to jednoducho nefunguje. A asi by ani nebolo dobre, keby existoval nejaký ideologický filter, ktorý by preosieval ich názory. Zaznelo tu, že to, čo napísali, bolo prekvapujúce. Ja hovorím, že to bolo prekvapujúce, asi ako smrť. Všetci s ňou rátame, a predsa nás vždy prekvapí. Na jednej strane čakáme, že mladá generácia niečím

Štefan Markuš, bývalý
tajomník CB, má 3 detí a 7 vnukov

Eva Myjavcová, tajomník Rady CB
pre mládež, má 4 detí

Miroslav Haszics, kazateľ CB
v Leviciach, má 3 detí

Tibor Máhrík,
podpredseda CB, má 3 deti

prekvapí, ale keď to príde, tak nás to prekvapí. Sú v takom veku, pozerajú sa na svoje okolie kriticky. Z toho sa potom rodí akýsi smútok a skepsa, ktorá je asi príznačná pre mladých. Niektí si myslí, že spoznávanie je radosť, mne sa zdá, že platí opak – poznanie prináša taký zvláštny smútok. No v prípade mladých to zväčša nie je smútok apatický, či letargický... je to taký proaktívny smútok, ktorý chce niečo zmeniť.

Ja by som len zareagoval na to, čo hovoril Števo Markuš. – Pesimizmus. Mne z toho nevzníeval až tak pesimizmus, mne z toho vyznieva osamelosť. No predovšetkým, a o tom som presvedčený, to bolo strašne úprimné.

T. Máhrík: Z psychologického pohľadu sa dieťa mení v dospelého človeka vo veku 12–25 rokov a prežitie takej existenciálnej samoty je veľmi zdravé. Aj vo filozofii je to veľmi zdravé. Zoberme si eklezias tes – na to, aby človek mohol prejavovať záujem o to, čo je „nad“ oblohou, musí vidieť to, čo je „pod“ oblohou a čo tam všetko chýba a čo nefunguje. Pociť smútkom, osamotením a frustráciou považujem za zdravé prvky, ktoré majú byť v spektre ľudského zážitku zo života. Problém nastáva vtedy, keď ľudia v tomto stave uviaznu a nedokážu sa dostať ďalej. To je jeden pohľad. Na druhej strane ľudia, ktorí žili v medzivojnovom alebo povojnovom období, depresii neprepadli, doteraz sú mnohí vitálni a plní nádeje. Podávajú obrovské výkony, majú optimistický pohľad na život. Moja mama nikdy neprepadla smútkom, beznádejou alebo osamelosťou, hoci dôvody na to mala. S ťažkosťami

života sa rôzni ľudia rôzne vyrovnávajú. Musíme preto rozlišovať, čo je individuálne a čo je generálne.

Vráťam sa ešte k tej reflexii a interpretácii. Na to, čo sa udialo za ostatných 20 rokov v našej spoločnosti inak reagujeme my a inak reagujú oni, teda deti, ktoré sa narodili po 89. roku. Oni vyrástli v úplne inom prostredí, preto reflektujú túto dobu inak, ako my. Otázkou ostáva – o čom to vypovedá? Tu vidím nastavené zrkadlo nám rodičom. Kde je duchovná generácia štyridsiatnikov, päťdesiatnikov? Srší optimizmom? Sú to ľudia, ktorí sú zapojení do cirkevného života? Alebo sú to ľudia, ktorí uviazli, tak ako sekulárne prostredie, v biznise, vo firmách, ktorým obetovali všetko, vrátane svojich rodín a neprinášajú perspektívu biblickej nádeje, ktorú by deti mali vidieť? Deti svojím bytím reflektujú aj interpretujú svet svojich rodín. Viac ľudí sa domnieva, že generácia rodičov nezvládla slobodu a duchovne umiera.

E. Myjavcová: Bola som pri tom, keď sa tvoril vlnaňší vianočný Dialóg mladých. Pretože aj ten bol ladený v tom duchu, ako tvorba mladých publikovaná v Dialógu, ktorá dala podnet na diskusiu. Bolo to prvé číslo, v ktorom sme uverejnili umeleckú tvorbu mladých. Bola to skôr sonda do toho, čo a či vôbec mladí tvoria. Takže nemožno hovoriť o nejakej koncepcii predstavenia mladej kresťanskej tvorby. Celkom určite existuje aj iný druh tvorby. Je to naozaj veľmi individuálne. Možno tí autori prežívali nejakú traumu, mali problémy doma, možno sú to introverti, čo sa v ich tvorbe prejavilo depresívnejšie. Ale môže

to byť aj tým, že to jednoducho letí – ponuré, depresívne, veľmi tajomné... akoby to bol znak vyššej intelektuálnosti. Možno to chce len provokovať, možno človek, ktorý to tvoril, v skutočnosti taký nie je, možno chcel len zaujať... a podarilo sa mu to.

Bol by som rád, keby sme sa nezamerali len na literárnu tvorbu mladých autorov, ale na seba. Čo vieme a čo si myslíme o našich mladých?

Š. Markuš: Problémom je, ako to vníma staršia generácia. Mám pocit, že starší to transformujú na generálny problém, ako stret generácií. To sú oni a my sme iní. Oni rozumejú súčasnosti, modernému životu, my starší rozumieme minulosť, o ktorej tvrdíme, že bola lepšia. A tak prirodzene dochádza pri vzájomnom kontakte k nedorozumeniam. Oni naozaj vedia možno viac, ako sme vedeli my, keď sme boli v ich veku, definitívne sú viac informovaní. Problém nastáva vo chvíli, keď nám začnú vyčítať, že im nerozumieme. Oni píšú a tvoria a my sme tí, ktorí to nedokážu ani prečítať. Čo je čiastočne aj pravda. Mnohé texty človek číta a nevie, o čom to je. Toto nie je všeobecný problém, ale jestvuje. Mnohí si myslia, že to čo ponúkajú je zrozumiteľné. Navonok sa zdá, že im je všetko jasné. Ale, nie je to celkom tak. Často to nebýva pravda. Mnohí tomu skutočne neporozumejú.

T. Máhrík: To úzko súvisí s civilizačným rozvojom a s tým, že spoločnosť sa rozdeľuje, a veľké koherentné (jednotné?) kultúry sa rozpadajú na subkultúry a každá subkultúra má svoj myšlienkový svet a svoj vyjadrovací jazyk – vid

svet SMSiek FB. Tam je jazyk doslova zakódovaný a keď sa doň neponoríte, tak mu nerozumiete. Počas týchto dvoch desaťročí došlo k výrazným zmenám a myšlienkovým pohybom, s ktorými si nie len mladí nevedia poradiť. Mám pocit, že ani súčasná Európa, ani súčasný svet veľa nádeje mladým ľuďom neponúka. Na ľudí padá totiž jedno sklamanie za druhým – od politiky, cez stratu finančnej istoty, neustále nenaplnené sľuby, rozvody... a mladí s tým bojujú. Ja by som sa skôr obával generácie apatických mladých, čo je veľký problém v USA. U nás zatiaľ nie. Naopak, prichádza vlna mladých, ktorí chcú veci meniť! Preto hovorím a píš, a neviem, že sa obliekajú do čierneho. Každý, kto je v živote nespokojný a chce veci zmeniť, má moje sympatie.

tento vek, do akej miery je to reakcia na túto konkrétnu dobu. Fakt je ten, že sa ozvali a my sme to zachytili. Tak, ako v inej dobe iné generácie zachytili čosi podobné. Treba povedať, že asi ľahšie sa reaguje na takýto prejav, ako na oveľa plošnejšiu hodnotovú plytkosť.

Nehovorme o nich. Hovorme o sebe. Myslím si, že neprekvapili svojich vrstovníkov, prekvapili nás. Odcitujem z jedného listu: „Viem, že to naši mladí nemajú ľahké. My sme to tiež nemali ľahké. No radovali sme sa zo života. Kladiem si vážne otázku: Čo zanedbávame my starší, v čom nie sme dobrým príkladom pre mladých?“

T. Máhrlik: Dobré. Tak len pár poznámok. Keď rodičov šokuje nejaký pocit ich dieťaťa, o ktorom

pozorujú a hodnotia komplexne. Samozrejme, sú kritickí, niekedy nezohľadňujú to, čo zohľadňujeme my. Hovorilo sa tu, že my starší im nerozumíme. Aj ja som v mladosti tvoril a často som veci naschvál „kódoval“. Niektoré veci sú pôsobivejšie, keď sú iba naznačené. Zámerom môže byť, aby výpoveď nebola prvoplánová. Nevie, do akej miery je to „kódovanie“ prejavom konkrétnej osobnosti a koľko z toho je jednoducho pokusom robiť umenie... Aká je naša ochota načúvať a investovať do porozumenia toho, čo sa nás pýtajú?! ..nevie.

Š. Markuš: Rozmýšľam o tom, prečo namiesto optimizmu vládne pesimizmus, prečo prichádza smútok? Čiastočne je to dané dobou, tým, čo prináša postmoderný svet. Mladí ľudia chcú mať všetko

Rovnako pre mladých, ako pre starších platí, že musia byť pod autoritou Písma.

M. Haszics: Celé to pripomína špirálu. Reči o frustrácii nejakej generácie sa stále opakujú, veci, ktoré tú frustráciu majú spôsobovať sa, samozrejme, menia. Ktosi povedal, že napríklad frustrácia v Európe 20. storočia sa nerodila v koncentračných táboroch, ale v parížskych kaviarňach. Myslím si, že táto generácia ide vo veľmi podobných intenciách, ako generácie pred ňou. Samozrejme, v zmenených podmienkach čelí iným výzvam. Myslím si, že aj o tejto generácii platí, že je šťastí apatická, a zároveň ambiciózna. Presne tak, ako boli apatickí a ale aj ambiciózni mladí ľudia v predchádzajúcich generáciách. Dvaja mladí ľudia dali zo seba čosi von. Cirkev bratská to, samozrejme, nie sú len títo dvaja mladí. Tvoria ju aj ďalší, ktorí napríklad podľahli konformite, komercii, módnym trendom, hodnotovej plochosti. O tých, čo reagujú takouto tvorbou neviem povedať, do akej miery sú introverti, do akej miery sú intelektuáli, do akej miery prežívajú pesimizmus typický pre

netušili, tak je to zlá vizitka nie detí, ale rodičov. Ak je cirkev zaskočená tým, čím žijú jej mladí ľudia, tak je to zlá vizitka pre cirkev. Potom asi mladých nepočúvame, ich vnútorný svet nás nezaujíma, a to je sebeckosť rodičov a zlyhanie strednej a staršej generácie, ktorí jednoducho nevnímajú, čo sa tu deje. To po prvé. Po druhé: Pozrime sa do Písma. 12-ročný Ježiš v chráme. Tínedžer v chráme. Čítame: Sedel, počúval a pýtal sa. A znalci zákona boli prekvapení jeho znalosťami a jeho prístupom k životu. Otázka teda je: Pred čím sedia naše deti? Čo počúvajú? Aké otázky majú? Ak máme pocit, že vnútorný svet detí je zlý, musíme im ponúknuť niečo iné, pred čím budú naše deti sedieť, čo budú počúvať a potom možno budú klásť aj iné otázky.

A kladú vôbec nejaké otázky?

M. Haszics: Určite kladú a zároveň nás pozorujú. A je naivné si myslieť, že iba vtedy im niečo komunikujeme, keď sa nás oni čosi pýtajú a my odpovedáme. Oni nás

hneď. Chcú okamžite peniaze, domy, byty, zamestnanie. Všetko instantné. Staršia generácia musela dlho pracovať, kým sa k dačomu dostala. Možnože aj v literárnej tvorbe je to tak – a výsledkom sú urýchléné vety. V tejto súvislosti je zaujímavý životný príbeh spisovateľa Imre Kertésza, autora knihy *Bezsudovosť*. Napísal ju po 50 rokoch osobného zážitku z koncentráku. Hovorí: 50 rokov to vo mne dozrievalo. Potom to napísal a dostal Nobelovu cenu. Chcem tým vyjadriť názor, že v dobe postmodernizmu produkujeme všetko veľmi rýchle. Aj myšlienky pretavené do viet. Možno, v tom by mali mladí ľudia viac chápať staršiu generáciu – počkajme, spomaľme. Azda by vzniklo niečo užitočnejšie a zmysluplnejšie.

T. Máhrlik: S tým možno len súhlasiť. To bolo problémom aj niektorých zborov v anglosaskom svete, ktoré sa orientovali na svet tínedžerov, na špecifiká ich subkultúr a snažili sa zmeniť podľa toho bohoslužby. Ukazuje sa, že tadiaľ cesta nevedie. Staršia

a stredná generácia má prinášať do spoločnosti istú stabilitu a nadhľad. V centre nesmie stáť ani dieťa, ani rodič, ani dôchodca. Rovnako pre mladých ako pre starších platí, že musia byť pod autoritou Písma. Keď si starší budú zakladať len na tom, že sú skúsení a zabijú v sebe bázeň Božiu, nebudú vedieť dať oporu deťom, nepríde k spojeniu otcov a synov.

Vrátim sa k tomu, čo hovoril Miro Haszics – mladí sa na nás pozerajú a kriticky nás hodnotia. Neraz je výsledok ich pozorovania konštatovanie, že sme pokrytci. A z toho vyplýva pocit sklamaní, osamelosti, nedôvery voči starším.

E. Myjavcová: Možno to niekde tam bude. Mladí nás v určitom zmysle kopírujú. A my sa pýtame,

samozrejmosťou. Predmanželský sex je normálna vec. Staršia generácia hovorí, že to nie je OK, že tu chýba jasné biblické stanovisko. Veď existuje veľmi jasná biblická odpoveď, ako máme potomstvo vychovávať a ako pristupovať k istým mravným problémom dnešnej doby.

E. Myjavcová: Prežívanie istých nálad celkom určite patrí k veku. Veď si len spomeňme na žalmy. Niektoré Dávidove žalmy sú také, že by človek po ich prečítaní mohol rovno skočiť z mosta, a hneď na to sú žalmy, z ktorých srší optimizmus, nádej a viera, že Pán Boh sa oňho postará. Ale aj tie najdepresívnejšie žalmy končia slovami nádeje a povzbudení. A toto nám chýba, chceli by sme niečo také počuť od našich mladých a nepočujeme. A pritom viem, že

aj mladšia má čo ponúknuť staršej. Len to si už akosi neradi pripúšťame. My, starší a skúsenejší, nie sme ochotní sa prispôbiť v ničom. Prichádzame tak o pozhnané výzvy, ktoré Pán dáva cirkvi cez svet „nástročných“.

Š. Markuš: Ja sa snažím neignorovať mladých ľudí. Mnohokrát sa mi stalo, že počúvam kázeň a poviem si, nerozumel som. Vedľa mňa však sedí mladík, ktorý je obsahom kázne doslova unesený. Jeho tento postmodernistický prístup ku kázni oslovuje, mňa irituje. V posudzovaní teda musím byť opatrný a kladmi si otázku: nie je chyba vo mne?

T. Máhrík: Ide o to, či oslovili duchovné dimenzie prejavu, alebo forma. Poviem príklad: Na mládežníckej konferencii prichádzajú niektorí rečníci, ktorí

Nieto privilegovaných generácií.

Všetky generácie majú v Božích očiach rovnakú hodnotu, len rozličné úlohy.

kde je optimizmus, kde je radosť kresťana, ktorú by malo byť cítiť aj z tvorby. Nuž, nie je, lebo ho nevidia. Nevyžaruje z generácie ich rodičov. Ja si myslím, že sa vytratilo „zdíelanie sa“ o tom, čo naozaj Boh vykonal v našich životoch, ako víťazí v každodenných veciach. Akoby sa toto všetko vytrácalo z našich zborov, akoby to nebolo atraktívne. Akoby to nebolo „IN“.

T. Máhrík: Opäť to nešťastné – prináša to doba. Ale, žiaľ, je to tak. Napríklad rozvodovosť. Je taká obrovská, že deti nerozvedených rodičov majú celkom obyčajný reálny strach z toho, že sa rozvedú aj ich rodičia. To je frustrácia z reálneho prostredia.

Š. Markuš: Ešte je tu jeden problém. Staršia generácia má pocit, že zo života sa vytrácajú isté hodnoty, a že ich mladí ľudia bagatelizujú. Hovorí, že dnes je iný svet, ktorému my nerozumieme. Áno. My sme napr. rozpad manželstva pokladali za niečo strašné. Keď sa to prihodilo, cirkev to prežívala ako hroznú traumu. Dnes je to takmer

mladí vedia prežívať aj prejavíť radosť a nadšenie, len ich treba povzbudiť a vytvoriť priestor, zaujímať sa o nich, čo prežívajú, aj keď sú šťastní a nielen, keď prejaví svoju „depku“.

T. Máhrík: Ešte sa vrátim k osamelosti. Jeden z vážnych problémov je, že nie sme schopní ani v liturgii vyjsť v ústrety tíndžerom. Vieme, napríklad, že majú radi nejaký typ hudby a my čo robíme? V niektorých zboroch stredná a staršia generácia okupovala cirkevný priestor a uspokojila sa s tým, že mladí majú svoje dorasty a mládeže. Mladí dnes nemajú pocit, že nedeľné bohoslužby sú aj pre nich. Už sme aj v Dialógu hovorili o hudbe a spevníku. A viac o tom akosi nediskutujeme. Máme spievať z kancionálu, máme spievať nové piesne? V českých zboroch pred časom vznikol medzigeneračný konflikt práve na liturgii, nie na pocitoch smútku. Už to tu zaznelo – medzigeneračné konflikty vždy boli a budú. Každá staršia generácia má čo ponúknuť mladšej, ale

ich oslovujú. Oslovujú príbehmi, oslovujú formou, ktorá je síce pútavá, ale lacná. Neoslovujú hĺbkou duchovného posolstva. A vtedy sa treba vyjadriť kriticky aj na adresu rečníka, aj na adresu poslucháčov. Organizovali sme konferenciu na tému „Exodus“ a v zákulisí som počul hlasy mladých z veriacich rodín: Čo je to ten „Exodus“? Ako môže biblicky analfabetný človek porozumieť Božiemu posolstvu?

M. Haszics: Mladí ľudia a ich pohľad na svet je surový produkt. Mladé víno, ktoré sa ešte búri. Pozorujú, hodnotia nás a my starší z toho veľmi často vychádzame, že sme neautentickí. Samozrejme, je to z veľkej časti pravda. Ale ja v tom pozorovaní a hodnotení nevidím nič neprirodzené. Napokon, časom aj oni, tak ako my, prejdú svoju cestu a stanú sa raz „starým vínom“, ktoré má svoju hodnotu. Je to proces, dotýkajúci sa aj našej cirkvi. Trochu ho akoby obnažila uverejnená tvorba mladých a niekomu vadí, že tu čosi „bublínkuje“. Ja to vnímam ako výzvu pre nás starších, aby sme sa na

seba pozreli a zabojovali o svoju autenticitu. Mladí by od nás mali dostať šancu sa naučiť, že najlepšie nemusí byť „mladé víno“. My musíme mať pokoru, lebo sme neraz robili hodnotové kompromisy. Mladí, by zas mali mať pokoru pred tou cestou, ktorá je ešte pred nimi a na ktorej ich autenticita bude tiež skúšaná ohňom.

Nám sa za socializmu žilo relatívne jednoducho. Bolo ťažko, ale hranice boli jasne stanovené. Dnes je to inak. Žijeme v dobe relativizmu, skepticizmu a relatívneho blahobytu.

Zároveň, akoby v našej službe už bolo všetko povedané, všetko vybudované. A všetko to spravili naši otcovia... čo k tomu môžeme pridať?! Dominantnou hodnotou sa stávajú peniaze. Aj medzi nami. Bez nich sa akoby dnes už nič nedalo zrealizovať. Ideme za peniazmi. Jedni prvoplánovo, iní z akejsi nutnosti. ...a mladí nás pozorujú... a hodnotia.

T. Máhrík: Trochu budem na tomto mieste obhajovať kontinuitu generácií. Veľmi nerád by som hodil na mladých, že oni strácajú. Ak oni odrážajú dobu a rodinné prostredie, tak kto stráca? Kto je ten, ktorý zlyhal v postoji voči peniazom, kto je ten, ktorý zlyhal v postoji voči slobode, ktorú nevieme zodpovedne zvládnuť? – Sú to rodičia, zbory. Aké je niekedy ťažké prichádzať z novými projektmi, s novými myšlienkami. Na čo najčastejšie pritom narazíte? Celkom určite nie na skepsu mladých. To rodičia sú plní skepsy. V lete bol prvý celoslovenský tábor pre 12–14-ročných. Počul som z prvej ruky opis tej atmosféry, energie, obete, nasadenia. Mladí prežili nadšenie pre Božie veci. Volajú však po vodcoch, volajú po vzoroch. Mladí ľudia sú často misijnejší ako ich otcovia.

M. Haszics: Ja by som nesúhlasil s Tiborom v tom, že za mládež (jej stav) je zodpovedná cirkev. Za tento stav sú zodpovedné v prvých rokoch rodiny. V rodine sa nastavuje určitá trajektória, smerovanie. Okrem toho, každý mladý človek príde raz na križovatku, a to v čase, keď je už schopný rozpoznávať veci v rodine, v zbore

a urobí rozhodnutie. Buď, odvrhne takmer všetko – hodnoty rodičov, deklarované hodnoty spoločenstva – ako neautentické. Alebo si povie: Pôjdem tou istou cestou a nebudem vystrkovať hlavu z davu, lebo to sa neoplatí, nebudem sa drať dopredu, lebo tam môžu byť problémy atď. Tretia možnosť – rozhodne sa ísť, v pozitívnom slova zmysle, vlastnou cestou. Pod vlastnou cestou nerozumiem odmietnutie všetkého, čo rodina a zbor dáva. Ísť vlastnou cestou môže znamenať hľadať novú cestu v stopách rodičov a v spleti starých ciest napriek problémom, ktoré to, samozrejme, môže priniesť.

T. Máhrík: Ale tam treba rozlíšiť. Ak rodičia reprezentujú zdeformované kresťanstvo, deti za nimi nepôjdu. Ak rodičia a zbor predstavujú živú vieru, kde Boh je aktívny, mocný a živý, tak také deti sú strhávané na ich cesty. Veď Písmo nám explicitne hovorí, že rodičia nesú zodpovednosť za deti. Deutoronómium 5. a 6. kapitola: Naučíš svoje deti, povedieš ich, keď prídu do veku, keď už rozpoznávajú, čo je dobré a čo zlé. Ešte aj to ich má rodič učiť. Aj zbor, ktorý je duchovnou rodinou. Takže – zbor sa z toho nevyzuje. V neskoršom veku, keď vstupujú do dospelosti už, samozrejme, nesú za seba zodpovednosť sami.

M. Haszics: Mladý človek neskúma ortodoxiu dogiem, ktoré vyznáva zbor. On hodnotí to, či rodičia a zbor žijú životom, ktorý hlásajú. Toto je pre neho rozhodujúcim kritériom. Ak to funguje, tak to môže byť pre neho zaujímavé. Ak to v tomto smere nefunguje, tak je to preňho rovnaké ako vo svete, kde je mnoho neautentického... a tak tam zarádi aj svoju rodinu a zbor. Potom nastupuje depresia a frustrácia. Lebo je hľadajúci a nenachádza, a tak sa cíti sám, nepochopený. A my sa potom prekvapení pozeráme, že čo sa mu stalo.

Ide o to, či aj my sa pýtame, kde sú, ak platí, že oni sa pýtajú, kde sme my?

T. Máhrík: To je tá otázka. Oni nastavujú zrkadlo. Sú nekompromisní a to je požehnanie ich veku.

Hovorí sa, že keď je nejaký človek samospravodlivý, nech sa ožení. A keď naďalej zostáva samospravodlivý, nech má deti. Lebo deti mu neodpustia to, čo mu odpustia v zamestnaní, čo mu odpustia v zbore. Ale to je požehnanie. Lebo Boh chce každého premieňať na obraz svojho syna. Ak sme my neboli poctiví a nepustili Pána Boha do svojho života, tak nás môže formovať cez deti, cez bolestivé skúsenosti s nimi. Ja to nevidím tragicky. Nieto privilegovaných generácií. Všetky generácie majú v Božích očiach rovnakú hodnotu, len rozličné úlohy.

Š. Markuš: Myslím si, že tá odstupujúca – staršia generácia sa musí vyrovnáť s tým, že ich minulosť nie je budúcnosťou mladých ľudí. A oni si musia uvedomiť, že my sme prežili svoju minulosť v iných podmienkach a mnohí sme ju prežili dobre. Veď aj minulosť môže inšpirovať, aj v tradícii je niečo, čo sa dá zobrať, na čo možno nadväzovať. Bolo by na škodu veci, keby sme sa ignorovali navzájom.

T. Máhrík: Písmo hovorí, že prekliatie príde na zem, keď otcovia a synovia nepôjdu spolu. V Liste Efezanom sa doslova píše, aby otcovia nedráždili deti, čiže aby im rozumeli, ale zároveň tam stojí, aby deti milovali a ctili rodičov. Takže Písmo nám dáva návod, ako zvládnuť medzigeneračný dialóg. Jedni i druhí majú byť pripravení „k dielu služby“. To je alfa.

Toto rozprávanie nemá záver. A dúfam, že ani nebude mať a že vyústi do diskusie. Možno sme čiastočne aspoň pomenovali stav, v ktorom sa nachádzame. Nie je našou úlohou dávať návody, ale ísť príkladom. Aby sme sa nedostali do situácie, ktorá ma doslova šokovala pri dvoch titulkoch z novín, ktoré som si krátko po sebe nedávno prečítal:

Titulok prvý: Nepotrebujem priateľov. Mám Facebook.

Podtitulok druhý: S vlastným dieťaťom sa na Facebooku priatelia zhruba dve tretiny rodičov.

AKO SOM ODSTRAŇOVAĽ RYBU Z AUTA

ŠTEFAN EVIN (Autor je kazateľom CB v Leviciach.)

Keď sme si pred ôsmimi rokmi kúpili auto, túžil som si ho „kresťanský“ označiť samolepkou rybičky vzadu na kufri. Nemala to byť jednoduchá, prvoplánová, ale bohatšia a hlbšia symbolika. Preto som chcel rybičku dúhovú, čo je spojenie symbolu Božej milosti zo Starej zmluvy a novozmluvného symbolu Božej lásky prejavenej v Kristovi.

Svoju kresťanskú vieru znázorňovali prví kresťania často symbolom ryby, pretože písmená gréckeho slova „ichthys“ – ryba sú počiatocnými písmenami slov starokresťanského vyznania viery: „Ježiš Kristus, Boží Syn, Spasiteľ“. Pomohli mi až mladí priatelia Peter a Janka, ktorí vtedy pracovali v Nemecku a tam zohnali presne takú dúhovú rybku, samolepku. Odvtedy ju nič nepoškodilo, ani staré, ani nové kefy v autotumývarke. Držala pevne na kazateľovom aute. Nemecké lepídlo. Kým som ju v máji násilím neodtrhol.

Nie je dúha ako dúha

Musela ísť preč, lebo farby dúhy sa stali – vo svete už dávno – na Slovensku 22. mája verejným symbolom lesbičiek, gejev, bisexuálov, transsexuálov. Tieto komunity zorganizovali v Bratislave *Dúhový PRIDE*, pochod na oslavu hrdosti (pride = hrdosť). Mal to byť deň, „keď ulice budú patriť nám. Lesby a gejovia môžu byť hrdé a hrdí, budú tam so svojimi partnerkami, partnermi, nebudú segregovaní a hlavne nebudú neviditeľní,“ hovorí jedna z organizátoriek. „Americké, britské, holandské a nórske veľvyslanectvo vyvesia na podporu akcie v deň pochodu dúhovej vlajky,“ dodáva. Pochody majú aj politický náboj: „Náš názor je, že jediné správne zrovnoprávenie je komplexné zrovnoprávenie – teda všetky práva, ktoré má aj väčšinová spoločnosť“.

Kresťania často len ťažko hľadajú správny smer v tomto zvrátenom prachu modernej liberálnej kultúry. Nie je to jednoduchá problematika, no v zásade máme rozlišovať medzi *homosexuálnou orientáciou*, čo je pre tých, ktorí sa tým trápia veľké a ťažké bremeno a homosexuálnym životným štýlom – čo je *praktizovaná homosexualita*. Biblický rozbor problému ukazuje, že jedinými morálnymi možnosťami pre osobu s homosexuálnou dispozíciou sú buď celibát, alebo zmena orientácie. Oboje je náročnou, celoživotnou cestou obetavého nasledovania Krista, spojenou so zriekaním sa hriechu a zároveň prijímaním Jeho pomoci. Lebo Ježiš nás prišiel vykúpiť aj

z tejto biedy. Toto zástancovia homosexuálneho životného štýlu agresívne odmietajú.

Čo s tým?

Ak sú homosexuáli zavrňovaní, odmietaní, prenasledovaní, trestaní pre svoju *sexuálnu orientáciu*, potom sú obeťami homofóbie a majú plné právo žiadať nápravu. Boh akúkoľvek diskrimináciu odmieta a žiada od nás lásku a rešpekt voči všetkým ľudským bytostiam bez rozdielu.

Ak sa však za tzv. „nespravodlivosť“ považuje neochota spoločnosti, či cirkvi, uznať homosexuálne partnerstvo ako rovnocennú alternatívu k heterosexuálnym manželstvám so všetkými právami, ak nesúhlasíme s propagovaním homosexuálneho životného štýlu učiteľmi, potom nie je namieste hovoriť o „nespravodlivosť“, lebo ľudské bytosti nemajú právo nárokovat si to, čo pre nich Boh nezamýšľal.

Na druhej strane, ak kresťania nebudú jasne svedčiť, že homosexuálne aktivity sú morálne zlé a škodlivé, budú svedkami premeny spoločnosti takým spôsobom, ktorý je v rozpore s Božou vôľou a znevažuje rodinu. Aj tu teda kresťania musia kráčať úzkou cestou. Musia konať tak, aby to bolo pre dobro všetkých, vrátane homosexuálov, ale zároveň sa zasadzovať proti štrukturálnym zmenám a legislatíve, ktoré by ohrozili inštitúcie manželstva a rodiny.

Aktívni homosexuáli, ktorí sa pritom považujú za kresťanov, si v Čechách dali do svojho loga dúhovú rybu s názvom LOGOS. A preto dúhová ryba z nášho auta musela ísť preč. Za to, že som kresťan, sa nehanbím. Ale aktívnym homosexuálom, ktorí si hovoria, že sú pritom kresťania, fandiť nemôžem. Začal som sa zbierať po novej rybičke – tmavozelenej, plastickej, perleťovej, aby to bol hlbší symbol. Nedávno mi, na veľkú radosť prišla poštou, od Janky, ktorá sa o tom dozvedela. Ďakujem. Vlastne mi poslala dve – tá druhá je zelená, reflexná a voľná. Ponúkam.

(Uverejnené v zborovom časopise Infolist 6/2010 v Leviciach, krátené)

OD IDOLATRIE K IKONOKLAZMU

čiže od uctievania k zavrhnutiu model

MIROSLAV KOCÚR

V minulom čísle sme v téme Fenomén Mária uverejnili vyhranené názory katolíckeho kňaza **Jozefa Šošku** a evanjelikálneho kazateľa **Ludovíta Fazekaša** na matku Pána Ježiša. So zaujímavým názorom prispel do diskusie iný katolícky teológ, **MIROSLAV KOCÚR**.

Mariánska úcta dominuje ľudovej zbožnosti všade, kde sa s katolíckmi možno stretnúť. Sochy matky s dieťaťom majú v národných svätyniach takmer nezaštupiteľné miesto. Ťažko si predstaviť, že by jestvoval katolícky či pravoslávny chrám bez predmetu, ktorý odkazuje nejakým spôsobom na Máriu. Obrazy, sochy, reliéfy, vitráže... Zvláštnosťou je inkulturácia mariánskeho motívu do lokálnej kultúry. Preto môžete stretnúť vyobrazenia Márie s dieťaťom ako Indiánky v Mexiku, africkej ženy v afrických katolíckych komunitách, či s ázijskými črtami v kresťanských katolíckych komunitách v Ázii. Antropologická dimenzia súsošia matky s dieťaťom je v tejto súvislosti hodná povšimnutia.

Viera v Boha a mariánska úcta

Pre kresťanov je mariánska úcta, ktorú praktizujú zvlášť katolícki a ortodoxní kresťania, často dôvodom na zamyslenie. Niektorí vidia v uctievaní predmetov s mariánskou tematikou črty idolatrie. Sochy, ikony, či zázračné obrazy sa na bohoslužobných zhromaždeniach stávajú centrálnymi predmetmi. Sú umiestnené v centre bohoslužobného zhromaždenia, často je socha, či tzv. „milostivý“ obraz Panny Márie umiestnený priamo na bohoslužobnom stole. Masy veriacich sa tlačia, aby sa dostali čím bližšie k legendami opradenému zázračnému predmetu. Dotyk s ním má zabezpečiť uzdravenie, požehnanie, ochranu v ťažkých chvíľach.

Prejavy mariánskej úcty a ich pôvod

Z pútnických miest sa ľudia vracajú do svojich domovov s gýčovými plastickými fľaštičkami vo forme mariánskej sošky. Improvizované nádoby či fľaštičky s mariánskymi motívmi ponúkané príležitostnými obchodníkmi sú naplnené vodou z tzv. *zázračných prameňov*, ktoré sú spojené s miestami, na ktorých sa, podľa ľudovej tradície, odohralo niečo zvláštne. Mariánske zjavenia majú v týchto legendách nezastupiteľné miesto. Pri stretnutiach sa deťom, ktorú vizionári identifikujú ako Máriu, Ježišovu matku, prihovára a dáva rady. Všetky smerujú k povzbudeniu duchovného života, modlitby a nabádajú aj k obráteniu a zmene života. Prítomnosť mariánskeho videnia alebo tradovanej prítomnosti Márie dané miesto „posväcuje“

a dotyk s posvätnom si ľudia chcú predĺžiť tak, že si odtiaľ odnášajú domov vodu. Nerať takúto vodu volajú *zázračná voda z milostivého prameňa*. Prinášajú ju domov svojim deťom, rodičom. Lejú si ich do nádob pri vstupe do svojich príbytkov, kropia ňou svoje role, príbytky, lejú si ju na rany, pijú ju, varia si z nej liečivé nápoje. Mária v tomto chápaní ľudovej zbožnosti je prostredníkom milosti. Cez ňu ako človeka prišiel do tohto sveta Boží Syn. Cez ňu ako človeka sa ľudia môžu dostať aj v modlitbe jednoduchšie k Bohu. Ona chápe človeka v jeho položení. Blízkosť Márie k Bohu a jej privilegovanosť, o ktorej sú títo veriaci presvedčení, je zárukou pomoci a vypočutia modlitby. V najčistejšom zmysle slova by mala byť Mária cestou k Ježišovi.

Úradná cirkev a bežní veriaci

Rímskokatolícka cirkev veľmi opatrne posudzuje niektoré prejavy ľudovej zbožnosti. Zázraky a legendy podrobuje starostlivému skúmaniu a vyhlásenie zjavenia za autentické trvá niekoľko desaťročí. Zatiaľ však na miestach, ktoré sú s prejavmi mariánskej úcty spojené prebiehajú modlitbové stretnutia, ľudia na ne putujú, modlia sa. Cirkevní predstavitelia a kňazi sa často aj osobne angažujú v takýchto prejavoch náboženského života. Osobne ich podporujú, aj keď oficiálnym súhlasom cirkev nevyhlási za *autentické* miesto mariánskeho zjavenia.

Treba povedať, že takéto potvrdenie sa dočká len málo miest, ktoré naň aspirujú. Aj keď miesto mariánskeho zjavenia časom úradná cirkev potvrdí ako dôveryhodné, nezaväzuje to nikoho, aby to vnímal ako povinnosť veriť. Katolícki kresťania nie sú povinní veriť, že Fatima či Lurdy boli miestom zjavenia Panny Márie a nemusia sa k nej hlásiť. Nejestvuje povinnosť chodiť na miesta mariánskeho kultu, ani povinnosť sa mariánskej ľudovej zbožnosti aktívne zúčastňovať. Úradná cirkev podľa vlastných vyjadrení dbá len o to, aby sa celý vývoj ľudovej zbožnosti údajne nevybral nekontrolovaným smerom.

To, že niektoré prejavy mariánskej ľudovej zbožnosti zavádzajú mágiou a poverou úradná cirkev nekommentuje a prijíma dobru myseľné vysvetlenia a interpretácie. Mariánska úcta je dôležitým prvkom katolíckej identity a ľudia, ktorí ju podporujú patria medzi najlojálnejších a najvernejších stúpcov biskupov

a pápeža. V spoločenských aj vnútrocirkevných polemikách stoja verne na oficiálnych pozíciách vedenia rímskokatolíckej cirkvi a deklarujú jej bezpodmienečnú poslušnosť aj v citlivých otázkach, akými sú napríklad postoje k antikoncepcii, sexuálnej morálke, či potratovej legislatíve.

Mariánska úcta a Biblia

O tom, ako navonok pôsobí takto pestovaná mariánska úcta v radoch katolíckej cirkvi je však možné určite diskutovať. Aj Slovensko ma skúsenosť s púťami v Levoči, Šaštíne ale aj na menších pútnických miestach. Tie sú spojené s procesiami so sochou Panny Márie, predajom príveskov tzv. zázračných medailí či iných predmetov, ktoré v živote veriaceho katolíka často plní úlohu magického talizmuenu s ochrannou funkciou.

Zhromaždeniam okolo vyobrazení Márie a procesie, ktoré kráčajú za nejakou jej sochou pripomínajú 32. kapitolu z knihy Exodus. Podľa tohto archetypálneho rozprávania Izraeliti už nevládali čakať na Mojžiša. Bol na Sinaji akosi dlho a stále neprichádzal. Preto ľud vyzval Árona, aby im vyrobil Boha, ktorý pôjde pred nimi. Áron sa nesnaží vzdorovať. Naopak. Zo zlata Izraelitov spraví sochu zlatého teľaťa a povie, že toto je Boh, ktorý ich vyvedol z Egypta. Zlaté teľať nebolo teda náhradným božstvom. Bol to obraz, ktorý mal Izraelitom pripomínať vyslobodenie z Egypta. Práve pri jeho soche priniesli obety a okolo nej aj tancovali.

Mojžiš, ktorý zostupuje z hory sa pri pohľade na veselý dav nenecháva uniesť dôvodmi, ktoré boli určite pochopiteľné. Paradox celej situácie spočíva napríklad aj v tom, že Izraeliti ešte nepoznali zákaz vyobrazovania Boha. Tabule Zákona prinášal do tábora až po tom, čo si zlaté teľať zhotovili. Hriechom Izraelitov nebolo to, žeby si vymysleli nového boha. Problémom bolo to, že si chceli materializovať svoju predstavu boha. Príkaz nevytvárať podobu je odrazom antropologickej skúsenosti človeka vlastniť a disponovať svojím vlastníctvom. Tajomstvo premiestnené a stvárnené prestáva byť tajomstvom: pozornosť od neviditeľného sa presúva k materiálnemu. Začína nadobúdať pohanské črty okolitých národov a ich úcty rôznych božstiev. Hrozí tak postupne nebezpečenstvo degenerácie úcty k Bohu a autentickej bohoslužby, ktorá sa má koncentrovať na životné postoje a vzťah k iným ľuďom. Tento prázdny ritualizmus bol aj predmetom Ježišovej kritiky zkomercializovaného kultu v Jeruzalemskom chráme. Jeho nositeľmi boli práve kňazi a skupina farizejov.

Mariánska úcta v katolíckej cirkvi ponúka veľmi často scény podobajúce sa udalosti pod horou Sinaj. Vysvetľovanie odstupňovania úcty voči Bohu, Márii, či svätým naráža na oprávnené výhrady iných kresťanov. Tie sú spojené práve s materializáciou prejavov viery a mariánskej úcty. Tá sa viaže na pútnické miesta a chrámy, obrazy, sochy, pramene a rôzne posvätné predmety. Prejavy ľudovej zbožnosti vzbudzujú dojem, že úcta, ktorú katolíci prejavujú tým spôsobom je neprípustná a nabera črty modloslužby. Sošky, obrazy, zázračné medaily, vodu, či iné predmety vnímajú často ako zdroj magickej sily a božieho vyžarovania.

Mariánske dogmy, feminizmus a ekuména

Osobitnou kapitolou mariánskej úcty sú tzv. Mariánske dogmy. Ide o dogmy poreformačné: o nepoškvrnenom počatí Panny Márie a dogmy o Máriinom telesnom nanebovzatí. Tieto dve dogmy nemajú oporu v biblických textoch a opierajú sa len o kresťanskú tradíciu. Kým mariánska úcta, ktorá sa viaže na pútnické miesta, ktoré sú spojené so zjaveniami – schválenými alebo skúmanými – nie je pre katolíkov záväzná, mariánske dogmy musia prijímať ako záväzné. Viac ako samotné dogmy sa predmetom polemík stáva ich nepresná interpretácia samotnými katolíkmi. Rozšírené je vysvetľovanie dogmy o Nepoškvrnenom počatí ako dogmy, ktorá hovorí o panenskom počatí Ježiša Pannou Máriou. Ide však o niečo úplne iné. Ide o to, že podľa tejto pravdy viery Boh Máriu vyčlenil a zvláštnym spôsobom vopred zaradil do programu dejín spásy. Ona sama tým bola podľa tejto dogmy uchránená pred dedičným hriechom. Tak bola lepšie pripravená na svoju úlohu matky Ježiša Krista.

Ak na mnohých vyobrazeniach vnímame Máriu ako tú, ktorá stojí pod krížom, má na rukách dieťa, ale aj mŕtve telo svojho syna, je to typický životný oblúk ženy a matky. Tým môže byť ako prototyp človeka mnohým kresťanom inšpiráciou a vzorom. Pre mnohých je to taký vzor, že sa stal predmetom ich úcty. Možno neprimeranejšie, no v konečnom dôsledku azda aj úprimnej.

V poslednej dobe sa aj v cirkvi stále viac hlásia o slovo ženy, ktoré v matke Ježiša Krista vidia nositeľku ideálov modernej ženy v boji proti diskriminácii, za solidaritu, pri znášaní utrpenia či ohrozenia a násillia. Exegéti hovoria aj o tom, že evanjeliové slová: „*Hľa, tvoja Matka*“, ktorými sa Ježiš v Jánovom evanjeliu obrátil na apoštola, znamenajú niečo úplne iné ako tvrdila dlhé storočia cirkevná tradícia. Stará matka bez sociálneho zázemia po smrti syna nevládze už nikoho ochrániť. Skôr naopak: ona potrebuje pomoc a tak sa apoštol mal práve o Máriu zodpovedne postarať v duchu židovských zvykov a predpisov. To by však bolo v značnom napätí o rozšírenej predstave o tom, že Mária je matkou cirkvi. Oblasť, kde sa kresťania rôznych konfesií môžu pri debatách o Márii na mnohom z jej života inšpirovať, je veľa. Otvorená debata na tému problematických tendencií a prejavov v mariánskom kulte a zbožnosti môže v tomto smere otvoriť nové pole porozumenia katolíkom aj ostatným kresťanom. Bolo by však naivné na strane katolíkov očakávať, že ostatní kresťania prijmú katolícke formy ľudovej zbožnosti pri uctievaní Panny Márie. Cesta k vzájomnému porozumeniu spirituality rôznych kresťanských spoločenských vedie len cez dialóg. Autentický dialóg musí rátať aj s tým, že niektoré problémy nemajú rýchle riešenie. Po stáročiach oddeleného vývoja je na to potrebný čas a rozhovory.

Ekuména v praxi, bude vidieť úskalia prehnaných foriem mariánskej úcty pripomínajúcich idolatriu, no zároveň ostane verná spoločnej kresťanskej tradícii a nebude pri pohľade na umelecké diela s mariánskymi motívami volať po ikonoklazme a jemu blízkych deštruktívnych metódach v umení, ani vo vzájomnom dialógu. ■

RUŽENA ROHÁČKOVÁ–VRANÁ

23. 11. 1877–19. 3. 1928

Pripravil: JOZEF UHLÍK

Rodina

Ružena Roháčková sa narodila v Malej Lomnici pod Tatrami v rodine učiteľa a významného botanika Václava Vraného. Václav Vraný pochádzal z Chvaleč v Čechách. S viacerými českými študentmi prišiel študovať na slovenské evanjelické gymnázium v Revúcej, absolvoval učiteľskú preparandiu a zostal trvalo na Slovensku ako učiteľ medzi spišskými Nemcami. V dôsledku Apponyiovského školského zákona ho ako pansláva a človeka prejavujúceho nedostatočné vlastenectvo, zbavili miesta učiteľa. Začas pôsobil ako správca Salvovej kníhtlačiarne v Ružomberku a od roku 1909 bol kustódom v Národnom múzeu v Martine. Rodina bola známa svojou slovanofilskou orientáciou.

Duchovné začiatky

Vychodila len základnú školu a ďalej sa vzdelávala súkromne. V Tisovci, kde žila jej sestra Marie Adela Clementisová (matka dr. Vladimíra Clementisa), sa zoznámila s prebudeneckým hnutím a v roku 1898 navštívila sestry Royové v Starej Turej. Tu odovzdala svoj život Kristovi a spoznala Jozefa Roháčka, neskoršieho prekladateľa Biblie do slovenčiny. Zasnúbili sa, ale on práve odchádzal študovať na misijný ústav v Neukirchene a podľa pravidiel školy nesmel udržiavať žiadnu korešpondenciu so snúbenicou. Ružena odišla do USA a celých päť rokov nemali jeden o druhom žiadnej správy. V septembri 1900 začala študovať na Schaufflerovom misijnom ústave v Clevelande. Cieľom ústavu bolo pripravovať ženy a dievčatá pre misijnú službu medzi prisťahovalcami. Bola to škola v tých časoch ojedinelá a musela zápasit s mnohými predsudkami o úlohu žien v cirkvi. V roku 1904 štúdium ukončila a pretože chcela svojej rodine pomôcť vo finančných ťažkostiach, rozhodla sa ešte zostať a pracovať v Amerike. Perfektné hovorila po maďarsky, poľsky, anglicky a nemecky, a tak začas pracovala ako tlmočníčka na súde. Ale túžba po vlasti a chronické zdravotné problémy ju prinútili vrátiť sa začiatkom roka 1905 na Slovensko.

Dolná zem

Napriek otcovmu nesúhlasu sa v roku 1906 vydala za Jozefa Roháčka, ktorý po skončení misijného ústavu pôsobil od roku 1904 ako pracovník Modrého kríža v Tisovci. Hneď po sobáši v októbri 1906 novomanželia odišli na nové pôsobisko do Kysáča v Bážke. Mali tri deti: Vladimíra, Vieru a Miloša. Jozef Roháček sa v tomto čase okrem duchovnej služby intenzívne ve-

noval aj prekladaniu Biblie z pôvodných jazykov do slovenčiny. Manželka mu bola v jeho duchovnej práci rovnocenným pomocníkom i radcom. Pomáhala mu aj pri preklade Nového zákona z gréčtiny. Naučila sa čítať grécky text a manžel tak mohol porovnávať rôzne zdroje a zachytávať rozdiely. Navyše musela vďaka manželovej zaneprázdnenosti prevziať celú starostlivosť o domácnosť a deti. V roku 1911 sa presťahovali do Nyíregyházy, kde Jozef Roháček pôsobil ako kazateľ medzi tamojšími Slovákmi počas veľkého duchovného prebudenia. Svetová vojna 1914–1918 znamenala rozdelenie rodiny. Manžel musel odísť vykonávať službu duchovného vo vojenských lazaretoch a ona ostala s deťmi sama. Koniec vojny znamenal rozpad Rakúsko-Uhorska a rodina sa ocitla v novom štáte, pre ktorý sa po slovensky kázuci kazateľ stal nelojálnym občanom a tak ho v marci 1920 zatkli a trinásť mesiacov väznili. Aby sa vyhla perzekúcii maďarských úradov, presťahovala sa Ružena Roháčková s deťmi na Slovensko.

Bratislava

Hneď po príchode do Bratislavy sa zapojila do malého zhromaždenia u Kinclov, z ktorého sa neskôr vytvoril zbor Cirkvi bratskej. Slúžievala tam pravidelne Božím Slovom. Ako hovorili jej súčasníci, mala zvláštny dar získavať ľudské srdcia pre Pána. Počas manželovej neprítomnosti sa jej zdravotné problémy zhoršili, nedokázala sa postarať o ostatné deti. Vladimír navštevoval gymnázium v Lučenci, Viera bola istý čas v Blatnici a na Starej Turej. Syn Miloš ochorel na tuberkulózu a dlhodobo sa liečil v sanatóriu. Manžela v apríli 1921 podmienenčne prepustili z väzenia a vzápätí ilegálne prekročil maďarsko-slovenské hranice a prišiel do Bratislavy. Rodina sa načas spojila, ale Jozef Roháček sa zapísal na evanjelickú teológiu a na Filozofickú fakultu Univerzity Komenského a plne sa venoval štúdiu a prekladu Biblie. V roku 1925 bol vysvätený za ev. a. v. farára a odišiel robiť katechéta k biskupovi Zochovi do Modry. Manželka aj s deťmi ostala v Bratislave. Pracovala ako vychovávateľka v medzinárodnom združení kresťanských dievčat (YWCA) a neskôr ako lektorka angličtiny a nemčiny na Hudobnej a dramatickej akadémii. Rozdelenie rodiny a absencia otca vo výchove nemalo na deti dobrý vplyv. Synovia sa s otcom duchovne rozišli.

Ružena Roháčková-Vraná je pochovaná v Bratislave na evanjelickom cintoríne pri Kozej bráne. ■

Zdroj: Juraj Potúček: Ružena Roháčková-Vraná

MARIE RAFAJOVÁ

napísala pri jej odchode báseň

Na cestu

Na cestu září mi hvězdy svít,
to v žití poušť plane moje víra.
Mne nezdržujte už, musím jít
tam, Bůh kde sám z očí slzy stírá.
Kde není lkání,
ni umírání,
kde Ježíš sám nad každým se sklání,
ku Otci tam, ku Otci tam!

Tam hvězdu slunka přezáří jas,
to Ježíš sám, nebe, sláva, radost.
Beránek vzkříšený, Krása krás,
prahnoucích srdcí jediná žádost.
On, Bohem zbitý
a na kříž vbítý,
ve skalní hrob, proboden jsa, skrytý,
pro hříchy mé, pro hříchy mé...

Bran perlových už mi kyne třpyt,
mne do oné volá věčné vlasti,
kde z živých studnicí budu pít,
a Beránek sám mne bude pástí.
Po ryzím zlatě,
v zbíleném šatě,
ježž krví svou obmyl na Golgatě,
mne povede, mne povede...

Ku písni chval připojím svůj hlas:
„Buď sláva, čest Bohu, nad nějž není,
za milosti světu daný čas,
za lásku zjevenou ve spasení!“
Ach, nezdržujte
mne, nelitujte,
že odcházím, pevně důvěřujte,
ku Otci tam, ku Otci tam...

S deťmi

Z PAMÄTÍ JOZEFA ROHÁČKA

(krátené)

S manželom Jozefom Roháčkom

Moja manželka bola neobyčajná žena. A keď sa aj svet nedozvie jej podrobnú históriu a nespozná jej veľkú dušu, vo večnosti bude istotne v prvých radoch duší, ktoré slúžili Kráľovi Ježišovi Kristovi. V jej krásnej postave bol i krásny duch...

Keď sa vrátila z Ameriky, ja som nemal ani poriadne šaty, lebo nebolo za čo kúpiť. Pri mojom povolani nebolo možné niekde si privyrobiť. Keď sme sa po šiestich rokoch odlúčenia prvýkrát stretli, mal som na sebe iba starý nevkusný zimník. Ona prišla z Ameriky ako pravá dáma. To, čo nás spájalo, bola viera v Pána Ježiša a spoločný cieľ: Jemu slúžiť v našom ujarmenom, v telesnej, duševnej i duchovnej porobe hynúcom národe. Nestála za nami žiadna spoločnosť, ktorá by nás bola financovala. Mali sme iba to, čo sme si vyprosili na modlitbe a čo nám na pokyn Boží poslali naši priatelia. Pri tom sa ľúbilo Pánovi nechať nás často aj hladovať. Niekedy sme boli takí hladní, že sme sa len obzerali, čím utíšiť hlad. Povedať sme o tom nemohli nikomu. Tých, ktorí by boli ochotne pomohli, bolo málo a mnohí si mysleli, že sa o nás iní postarajú. Kristína Royová nás podporovala ako vládala aj niektorí iní priatelia. Ale aká bola naša finančná situácia, o tom vedel len sám Pán... V Nyíregyháze sa naše pomery o niečo zlepšili.

Druhá vec, ktorá bola veľkou skúškou jej viery, bola jej skoro celoživotná nemoc. Kedysi pri nejakej ceste prechladla a ochorela na obličky. To ju sprevádzalo až do konca. Boli chvíle, keď sa zdalo, že hneď zomrie. Zbledla a mala ukrutné bolesti. Ale málokto znášal utrpenie tak hrdinsky ako ona. Človek ju vo chvíľach, keď iní kričia a bedákajú, sotva počul zastenať. Jej najvyšším cieľom bola služba Pánovi. Ženy a dievčatá, ktorým pomohla, by to najlepšie vedeli povedať. Vychovaná na Slove Božom konala aj v zbore výbornú službu. A že ja som mohol robiť tú dlhoročnú a ťažkú prácu na preklade Svätého Písma, na tom má nemalú zásluhu. Skoro všetku starosť o deti vzala na seba. Ona sa postarala o všetky naše návštevy a mňa uvoľnila pre tú a inú prácu...

Povahy bola dôstojne veselej a príjemnej bez falše. Ale ani v našom manželstve nebolo všetko bez problémov. Mnoho ťažkostí sme mali pri výchove detí. Ona sama mala príliš láskavé srdce riadne potrestať i jej nemoc jej v tom prekážala. A keď som zakročil, ospravedlňovala dieťa v jeho neprítomnosti. Robila to síce spravidla anglicky, ale dieťa rozumelo. Škodilo to jednému i druhému i tretiemu... Boli aj iné ťažkosti, ale dosť je, keď vie o nich Pán, ktorý všetkému dobre rozumie... Ruženka bola veľká žena. ■

RAY GALEA: PRÁZDNE RUKY VYSTIERAM

(VIVIT 2010)

Autor opisuje, ako sa z austrálskeho katolíka stal protestantom a pastorm anglikánskej cirkvi a ako sa vyrovnával s katolíckou teológiou.

Najprv sa musel zastaviť pri *Svätej omši*, centre katolíckej bohoslužby. Jej pochopenie vzniklo zo slov ustanovenia: „*Toto je moje telo. Toto je moja krv novej zmluvy*“. Sprvu sa toto stotožnenie („je“) chápalo v zmysle, že chlieb a víno *znázorňujú* Ježišovo obetované telo a vyliatu krv. Pod vplyvom helenistickej filozofie sa teológovia začali orientovať na *podstatu*: chlieb a víno len vyzerajú ako látka, v skutočnosti je to premenené telo a krv. A ako prišlo k tejto premene? Tak, že Boh používa kňaza, ktorého pomocou nastane táto zmena. A ak chlieb a víno sú telo a krv Kristova, potom je tu nová obeť Ježišova. Preto sa treba pred prepodstatnenými živlami klaňať a prijímať ich ako novú obeť Kristovu.

Týmto však nadobudol kňaz také postavenie starozmluvného kňaza, proti čomu bojuje celá epištola Hebrejom. Kristova obeť je „*raz a navždy*“ (Hb 7, 27) a nemôže sa opakovať. To videl Sv. Augustín (5. st.), podľa ktorého pri eucharistii sa stávame účastníkmi *výsledkov* Pánovho utrpenia. Chlieb a víno nie sú premenené, ale obrazne nám prinášajú odpustenie. Je to „reálny symbol, ktorý dáva, čo znázorňuje“, a tak ide o „funkčné, ale nie vecné stotožnenie“ (J. B. Souček). V tomto možno súhlasiť s autorom, že sa vrátil k biblickému poňatiu Večere Pánovej.

Podobne je to aj v otázke *tradície*. Katolicizmus uznáva Bibliu, ale pokračuje aj v židovskom poňatí Písma, ktoré vedľa Písma stavalo na rovnakú úroveň tradíciu. Ježiš sa viackrát obracia proti tomuto zdeformovaniu, ktorého zámerom bolo sprísniť biblické požiadavky, ale nakoniec práve to ich zbavilo platnosti (Mt 15,1-9). Aj význační katolícki teológovia priznávajú, že je tu istá nezrovnalosť v ich teológii: „Tradícia sa dostáva pred Písmo a učiteľský úrad sa dostáva pred tradíciu, pretože on rozhodol, čo bude tradíciou a tak aj čo bude s Bibliou“ (Hans Kung). Učenie o autoritatívnom pápežovi, o jedinej pravovernej Cirkvi, o eucharistii s jej prepodstatnením, o svätcoch a ich uctievaní, o očistci, o záslužných skutkoch a hlavne o Márii – to všetko by nebolo možné na základe biblických autorov, ale len na podklade tradície, ktorá je údajne v Biblii implicitne naznačená. Pritom je to často nielen svedectvo starých cirkevných otcov, ale aj výsledok ľudovej zbožnosti a jej predstáv a túžob.

Autor sa distancuje aj *od uctievania Márie*. V Novej zmluve je to postava ženy, ktorá bola „obdarená mi-

losťou“ a stala sa príkladom „požehnaného človeka“. Syna mala pod vplyvom Svätého Ducha, hoci je pravdepodobné, že neskôr mala s Jozefom normálny manželský pomer, z ktorého sa narodili Ježišovi súrodenci. Počas Ježišovej služby nepočujeme o Márii veľa. Učenie o Márii (mariológia) vznikalo až v poapoštolskej dobe. Vtedy sa Mária stala „rodičkou Boha“ (theotokos), „pannou do konca života“ a „matkou kresťanov“, aby sa za nich prihovárala u svojho Syna. Rozšírené je učenie, že sa stala „Kráľovnou neba“ a očakáva sa na pápeža, ktorý to prehlási za záväznú dogmu. Mária odsúva Kristovu jedinečnosť nabok, keď sa stáva priateľkou a prostredníčkou spásy hriešnikov.

Kým doteraz možno úplne súhlasiť s autorom, v pohľade na *milosť a vieru*, máme aj otázky. Z jednej strany R. Galea sa odvoláva na Apoštola Pavla. Katolicizmus tvrdí, že „ospravedlnenie je proces začínajúci sa krstom a pokračujúci po celý náš život, v ktorom Boh nás mení, aby sme sa stali spravodlivejšími a pre Nehu prijateľnejšími“ (str. 48). To nie je biblické. Veď Boh nás nerobí spravodlivými tak, že nás postupne naplňa spravodlivosťou, pričom naše dobré skutky a cirkevné sviatosti majú kľúčovú úlohu nášho spasenia. „Ospravedlnenie je udalosť, nie proces. Dobré skutky, ktoré robíme, prichádzajú až po našom ospravedlnení ako radostná odpoveď na to, čo pre nás Boh urobil“ (str. 49). Tu skutočne nemôžeme čakať, že sa svojimi dobrými skutkami staneme prijateľnými u Boha. K nemu môžeme len „vystierať prázdne ruky“ (ako znie nadpis knihy).

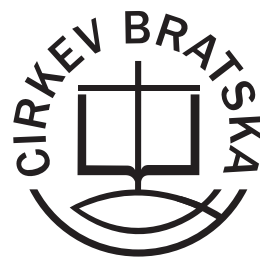
Katolicizmus tu však postrehol niečo, čo autorovi a veľkej časti protestantizmu uniklo, že vedľa Pavla, ktorý zdôraznil pravdu o ospravedlnení vierou bez skutkov Zákona, je *v Biblii aj Jakub*, ktorý zdôraznil aj skutky viery u ospravedlneného. Jakub vraví, že kto má vieru, ale nemá skutky, toho taká viera nemôže spasiť. „*Ak sa nedokáže skutkami, sama osebe je mŕtva*“ (Jk 2,14-17). Skutky Zákona sú zakázané, skutky viery sú prikázané! Autor však apoštola Jakuba ani nespomína, ako keby nejstvoval!

Okrem toho sa nezmieňuje ani o významnom dokumente „*Spoločné vyhlásenie k učniu o ospravedlnení*“ (Augsburg 1999), v ktorom sa zjednotila Pápežská rada pre napomáhanie jednoty kresťanov a Svetový luteránsky zväz. Pápežská rada spolu s Luteránskym zväzom vyznáva, že „Božie prikázania zostávajú pre ospravedlneného v platnosti, pričom dobré skutky majú charakter daru“.

Ludovít Fazekaš

Z ROKOVANIA RADY CIRKVI BRATSKEJ

OKTÓBER 2010

Svoje modlitby sme tentokrát venovali predovšetkým vďaka za život br. Igora André a modlitbám za budúcnosť Betánie.

Vzala na vedomie správy o vnútorných auditoch CZŠ Narnia a Bilgym v Bratislave a v Mládežníckom centre Kontakt v Leviciach.

Podporuje kandidatúru diakonky Mirky Števkovej na poslankyňu mestského zastupiteľstva v Leviciach.

Prijala správu J. Henžela, I. Markuša a D. Danelovej z valného zhromaždenia Medzinárodnej federácie slobodných evanjelikálnych cirkví (IFFEC) v Coma-Ruga (Španielsko), na ktorej bol J. Henžel zvolený za člena Teologického výboru a D. Danelová za členku sekcie detí.

Pozvala predsedu Zväzu slobodných evanjelických zborov v Nemecku, Ansgara Hörstinga na návštevu Slovenska.

Prijala výpoveď kazateľa Daniela Jurču k 31. decembru 2010 v súvislosti s jeho prechodom za správcu Zboru CB v Ostrave.

Vzala na vedomie správu o stave financovania, ktorý je napätý, lebo ešte stále nie sú potvrdené dotácie zo štátneho rozpočtu ani na rok 2010. Rada sa pokúsi o spoločné stanovisko malých cirkví k tejto situácii.

Rozhodla o predĺžení zmluvy o vzájomnej spolupráci s Oblastnou jednotou baptistov v Zakarpatskej oblasti na ďalšie dva roky.

Prijala informáciu P. Prištiaka a P. Halžu o rozdelení pomoci pre postihnutých povodňami v celkovej výške 2074 €.

Študijný odbor zistí záujem v jednotlivých zboroch o dvojročné vzdelávanie zborových pracovníkov v spolupráci so Slavic Gospel Association. Rada toto odporúča.

Zapísal: Ján Henžel

POZOR!

Z úsporných dôvodov **rušíme** samostatnú webstránku DIALÓGU a **presúvame** na web vydavateľstva Media Svatava.

Rušíme mailovú adresu:
mesacnikdialog@mesacnikdialog.sk

a nahrádzame mailami:
svatava@internet.sk, bpiatko@internet.sk

POZOR!

DIALÓG na rok 2011

ĎAKUJEME
že DIALÓG si našiel miesto vo vašich zboroch i rodinách

TEŠI NÁS
že DIALÓG zaujal aj vás, ktorí si ho požičiavate

NEPOMÔŽE
DIALÓGU, ak chce prežiť, keď si ho požičiavate

POMÔŽE
DIALÓGU, keď si ho na rok 2011 objednáte

OBJEDNÁVKY
u zborových
distribútorov,
alebo priamo v redakcii
(+ poštovné)

OKTÓBROVÉ JUBILEÁ

ŠTEFAN MARKUŠ

**Za vlády komunistov sme
v októbri oslavovali VOSR
(Veľká októbrová socialistic-
ká revolúcia). Deti na základ-
ných školách počúvali roz-
právky o výstrele z krížnika
Aurora, ktorým revolucionári
zaútočili útok na baštu bur-
žoáznej vlády v Petrohrade.
Stredoškólači písali slohové
úlohy o zbabelom úteku pred-
sedu vlády A. F. Kerenského
zo Zimného paláca a vysoko-
škólači spracovávali marxis-
tické konspekty o historickom
víťazstve proletariátu. Pracu-
júci, na povinných desaťmin-
útovkách riešili záhadu, prečo
25. október bol v Rusku
7. novembra. Október bol
v čase rozvinutého socializ-
mu naozaj zaujímavý.**

Časy sa zmenili. V demokratických podmienkach je október ešte zaujímavejší. Čo všetko sme si posledný mesiac pripomínali? Poniektorí 70. výročie narodenia Johna Lennona, zakladateľa skupiny The Beatles. Zaujal ma jeho politický radikalizmus. Oslovil ma výpoveďou z čias, keď bol na vrchole slávy. „Môj radikalizmus bol falošný, pretože pramenil z viny. Vždy som mal pocit viny, že som zarobil peniaze, tak som sa ich musel zbaviť“ – povedal, keď mal 30 rokov. Myslím si, že toto jeho vyznanie je mnohovravné. Núti rozmyšľať nad našimi peniazmi.

Osobne som si spomenul na výročie vypuknutia maďarskej revolúcie v roku 1956. To preto, lebo ani po rokoch sa nedokážem odpútať od maďarsky znejúcich či písaných médií. Zaujal ma Viktor Orbán, keď z rečníckej tribúny sebavedome vyhlásil, že „...on ukončil revolúciu z roku 1956 historickým víťazstvom strany Fidesz v aprílových voľbách“. Nuž, už len vyčkajme, kým 15. marca – na budúci rok – bude Maďarov presviedčať, že je závršiteľom víťazstva aj revolučného ťaženia v meruôsmych rokoch. Jubileá, zdá sa, môžu byť aj nástrojom na ohlupovanie občanov. 28. októbra sme si pripomenuli vznik Československej republiky. Škoda, že na Slovensku tento deň nie je štátnym sviatkom, iba pamätným dňom. Verím však, že si uvedomujeme fakt, že naša štátnosť je zásluhou aj T. G. Masaryka. Pri odhaľovaní sochy prvého prezidenta ČSR v Bratislave som si spomenul na étos jeho celoživotného odkazu. Pri odchode do dôchodku sa

vyznal: „Samostatnosť nás nespasí. V politike som videl nástroj, mojím cieľom bol náboženský a mravný život“. Masaryk vnášal mravné zásady do spoločenského aj politického života. Žiaľ, ľudia tohto typu v samostatnej Slovenskej republike nám chýbajú.

Nakoniec nemôžeme opomenúť októbrové jubileum, vzácné predovšetkým pre nás – Deň reformácie. Martin Luther sa pri štúdiu Biblie dostal do rozporu so svojím svedomím a konaním vtedajšej cirkvi. 31. októbra 1517 vo Wittenbergu vyvesil na dvere chrámu tézy, ktorými kriticky reagoval na prax udeľovania odpustkov. Len vďaka priazni, ktorú mu preukázal jeho zemepán-saské knieža Fridrich Múdry, nepostihol Luthera podobný osud ako Jána Husa. Tézy, ktoré sa bez jeho vedomia rozšírili, vyvolali veľký ohlas a prispeli k väčšej nespokojnosti so stavom cirkvi. Reakcia Svätej stolice bola rýchla. Rím v roku 1520 oficiálne vydal bulu s hrozbou kliatby. Luther neprestal obhajovať svoje názory. Keď spálil pápežskú bulu, pápež Lev X., v roku 1521 nariadil jeho exkomunikáciu. Luther s priazňou, akou sa jeho myšlienky po krajine šíрили, nepočítal. Jeho životopisec zápasy s popularitou komentoval takto: „Luther mal čo robiť, aby neprepadol kúzlu a opojeniu z mocného hnutia, ktoré bolo dieťaťom iného ducha ako jeho evanjelium“ (Friedrich von Bezold, 1890). Nazdávam sa, že táto, nie tak známa poznámka zo života reformátora, sa nás dnes bytostne dotýka. Ak niekto upadá do opojenia z úspechu, nech rozmyšľa nad jeho zdrojmi. ■

DIALÓG

MLADÝCH

11/2010, III. ročník

EDITORIAL

Ten strop je zaujímavý. Taký čistý. Biely... 3:26 ... Mala by ísť spať, ale chce len tak plávať v limbe. V medzidimenzionálnom priestore, kde nič nie je. Len ten biely strop... a nekonečná prázdnota. Sekundy hlasno plynú. Najradšej by ich zastavila. Nechce vstať. Hýbať sa. Ísť medzi ľuďmi. A - bude musieť opustiť strop. Jednu z mála vecí, ktorá ju neruší a dovoľí jej plávať v spomienkach. Sú to jediné, čo jej ostalo... Svet zďaleka nie je čiernobiely. Je len čierny. Taký krásne hlboký, temný, smutný. Vyplnený prázdnotou, bolesťou a hudbou.

Sedí, pozerá, ale nevníma. Všetko ide akosi mimo nej. Ako vo filme bez zvuku. Stále pláva vo svojom limbe, necháva sa unášať v pomalom a smutnom rytme. Nereaguje. Ani nemá prečo. Nevšíma si, že niekto na ňu prehovoril. Na čo aj? Nepochopia. Nikdy nechápali. Nezažili. Nevedia...

Vníma, že zem je chladná. Vníma, ako jej stekajú kvapôčky po mokrých vlasoch. Obráti tvár hore. Obloha plače za ňu. Ona už totiž nevie ako. Príroda vníma jej bolesť. Príroda vie. Chápe, že len to ju robí živou. Že len s bolesťou má pocit, že naozaj existuje. Nasáva vzduch, pláva mimo svoje telo, mimo vnímanie... Cíti teplo, ktoré jej zaplavuje vnútro. Áno, konečne zasa cíti bolesť. Áno, ešte stále je živá. Už svet nie je len čierny. Veru, krv ma krásnu farbu..

Nad'a Máhriková

redakčná rada: **Eva Myjavcová (predsedníčka)**
Bohuslava Bánová
Juraj Institoris
Bohuslav Piatko

KONTAKTY:

vedúca redaktorka: **Eva Kianičková**
e-mail: **kianickova.eva@gmail.com**
mobil: **+421 903 822 042**

redakcia: **Jana Cabadajová**
Dalibor Beregszászi
Šimon Evin
Nad'a Máhriková

grafické spracovanie: **Nad'a Máhriková**

KOMENTUJTE témy z Dialógu aj z Dialógu mladých! Takisto, ak radi píšete **BLOGY**, alebo robíte **FOTKY**, neváhajte a ozvite sa nám, radi vám dáme priestor pre uverejnenie! Svoje reakcie a iné príspevky nám posielajte na:

kianickova.eva@gmail.com

Takisto sa môžete zapojiť do diskusie na:

www.mesacnikdialog.sk

Tešíme sa na ďalšiu spoluprácu :)

MÁME „DEPKU“?

Čo je to depresia? Prežívala som ju vôbec niekedy? Ako vyzerala a ako vplývala na môj život? Bola to naozaj depresia, či len pocit nešťastia? Biblické postavy a depresie – ide to dokopy?

To sú otázky, ktoré som si dávala v nedávnom období. Boli to časy rozhodovania a hľadania svojej životnej cesty. Bola som v 4. ročníku na strednej škole. Maturovala som, podávala prihlášky všade inde, len nie v domovskom meste a rozhodovala sa, kam ďalej. Vzali ma na dve školy v ČR, kde som ale nemala v úmysle študovať. Po úspešne ukončených maturitných skúškach prišli 3 mesiace prázdnin, na konci ktorých som ešte nevedela, čo so mnou bude, kam pôjdem a akým smerom sa uberie moja budúcnosť.

Úprimne, vedela som, čo chcel Boh a aká bola Jeho vôľa, ale odmietla som ho poslúchnuť a prijať to, čo odo mňa vyžadoval. Odísť mimo Slovenska do 3-krát väčšieho mesta, kde som nebola ani raz, bolo pre mňa nemysliteľné. Bála som sa, že stratím domov, priateľov a známych, hádala som sa s Bohom v domnienke, že viem presne, čo je pre mňa dobré a správne. No nechcela som dávať najavo, ako ma to všetko trápi, aby si ľudia v mojom okolí nemysleli, že som zbabelec, ktorý sa bojí odletieť zo

svojho hniezda ako vtáča. V meste, kde som vyrastala, som predsa prežila krízové roky svojho detstva, puberty a začínajúcej adolescence.

Tak veľmi som bojovala sama so sebou, už ale bez Boha, ktorého som odškrtla z plánovania. To bol ten najväčší omyl. Odmietnutie Božej vôle ma donútilo súperiť s vlastným egom a pyšnou, tvrdohlavou povahou. A to malo dosť veľkú zásluhu na mojej kríze rozhodovania.

Z psychológie viem, že depresia je ochorenie celého organizmu, vedie k pocitom smútku, beznádeje, k strate prežívania radosti, energie aj vôle. Človek je bez síl, energie, má smutnú náladu a vyčíta si to. Nemôže fungovať v každodenných záležitostiach. Nesústredí sa. Nedokáže sa radosť z vecí, ktoré ho predtým tešili. Číti prázdno v duši. A to, vďaka Bohu, som prežívala vo veľmi malej miere, skoro v žiadnej. Zo začiatku mojej krízy som si myslela, že naozaj prežívam depresiu. Ale bol to iba pocit bezvýznamného nasledovania neviditeľného samo určeného cieľa, za ktorým som kráčala.

Pre mňa výborným príkladom z biblie je Jób. Keď som čítala, čo všetko prežil, aké skúšky zažíval, dávala som si otázky, či to,

čím prechádzal, bola depresia. Zomreli mu deti, prišiel o majetok, o zdravie, vlastná manželka a dokonca aj najlepší priatelia ho odsudzovali, obviňovali z hriechu a on ani raz nepozdvihol hlas proti Bohu. Iba kričal, zúfalo hľadal Boha, svoju Pomoc, a čakal na chvíle lepšie v akých bol vtedy.

Jób bol v tom čase pre mňa veľkým vzorom, z ktorého som si vzala príklad. Ako ťažko musel niesť tú ťarchu samoty a smútku. Nielen v jednom verši kričí: „Nech zhynie deň, v ktorom som sa zrodil, i noc, ktorá riekla: Počal sa chlapec.“ (Jób 3, 3) Človek trpiaci depresiami často hovorí vety tomu podobné. Plné zúfalstva a náreku. No ako obdivuhodne to Jób zvládol, samozrejme, s Božou pomocou. A Pán mu rád pomohol, keď videl, aký mu je verný a milujúci a že nezlomil Jeho veľkolepé meno. Boh bol jediný, komu sa neošklivil jeho vedy, jeho chudoba a neustály plač. Jób to vydržal a ako na udobrenie dostal od Boha dvojnásobok toho, čo mal predtým: „Hospodin zmenil Jóbov údel, pretože sa modlil za svojho blížneho. Jóbovi zdvojnásobil všetko, čo mal.“ (Jb 42, 10)

Ďalším príkladom a nie až tak šťastným je Saul, prvý Izraelský kráľ, ktorý sa bál smrť od iných, tak sa zabil sám: „Vtedy povedal Saul svojmu zbrojnošovi: Vytas svoj meč a prebodni ma ním, aby neprišli tí neobrezanci, neprebodli ma a neurobili si zo mňa posmech. Ale zbrojnoš nechcel, lebo sa veľmi bál. Saul pochytil meč a nalahol naň.“ (1. Sam. 31, 4)

Všetko sa začína pri hlúpej ľudskej hrdosti. Človek, zúfalý, má strach pred následkami, pred odmietnutím, odpbatím najdrahších vecí, nechce už nič riešiť, nechce pomoc. Ani od Boha. Pritom On pomôže jediný.

„Ja som však biedny a trpiaci, Tvoja pomoc nech ma vyvyší.“ (Ž 69, 30)

„Naša pomoc je v mene Hospodinom, ktorý učinil nebo i zem.“ (Ž 124, 8)

„Pristupujme teda s dôverou ku trónu milosti, aby sme prijali milosrdenstvo a našli milosť na pomoc v pravý čas.“ (Žd 4, 16)

Zuzana Jurčová

N. Máhrliková

radujte sa! – sladký príkaz

Dnes ráno sa mi pokazil notebook. Jeho oprava môže byť drahšia, ako kúpa nového. Som študent, takže nemám peniaze nazvyš. Otváram si Bibliu a nachádzam Pavlove slová Filipským: *Ustavične sa radujte v Pánovi. Opakujem: Radujte sa!* No ja sa neradujem – čo sa pokazilo?

Niekedy sa mi stáva, že mi v živote jednoducho chýba radosť. Pýtam sa sám seba, či je to preto, že niet takej radosti, ktorá by ma naplnila, alebo iba zabúdam na Radosť, ktorá je mi vždy na dosah ruky? Z toho, čo Pavol hovorí sa zdá, že radovať sa je Božím príkazom. No *Radujte sa!* je sladkým Božím príkazom. Naučil som sa totiž, že radosť nie je voliteľná časť kresťanského života, je povinná. Boh naozaj túži po tom, aby som sa radoval! Ale kde nájdem túto radosť? Nájdem ju predsa v ňom! Ved' sám Pavol píše: *Radujte sa v Pánovi*. Boh mi neustále hovorí: *Marek, chcem, aby si sa radoval. No chcem, aby si sa radoval vo mne*.

Dôvod, prečo Bohu tak veľmi záleží na tom, aby som sa radoval práve v ňom, je jednoduchý: jedine on sám mi dokáže poskytnúť tú najväčšiu a najplnšiu radosť. Pravda, vo svete sú veci, z ktorých sa teším, ale táto radosť je dočasná, rýchlo stratí svoje čaro. Boh mi sľubuje radosť v ňom. Radosť, ktorá nekončí.

Trvalo to chvíľu, kým som sa v Bohu naučil vidieť túto radosť. No návod je jednoduchý: treba sa pozerieť na neho. Radosť nachádzam v Božej kráse, v tom, kým Boh je pre mňa. Radosť nachádzam v tieni kríža jeho Syna, ktorý na ňom visí pre moje hriechy. Radosť nachádzam v Božej spravodlivosti, záchrane, láske a milosti, ktoré sú všetky hlasne zvestované z kríža. Naučil som sa, že cesta ku radosti je cesta ku krížu.

Tým, čo sa učia vierou prenášať vrchy sa radi: Nehľad' na veľkosť hory, ktorá je pred tebou, ale hľad' na veľkosť svojho Boha, ktorý stojí vedľa teba. Pretože môj Boh ľahko schová do svojho tieňa akúkoľvek horu, ktorá stojí pred mnou. Pretože radosť z môjho Boha a v mojom Bohu ľahko prežiarí aj ten najväčší smútok a naplní aj tú najväčšiu prázdnotu.

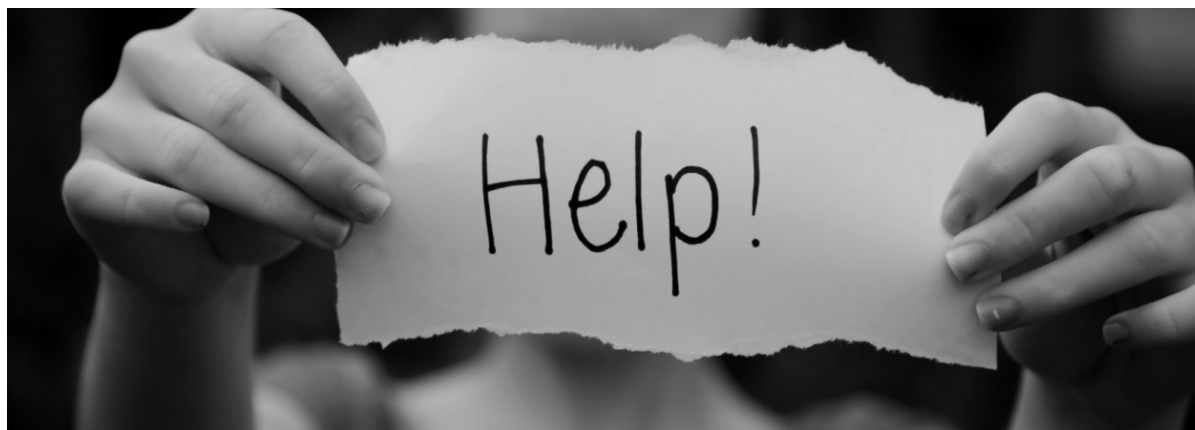
Dôvod, prečo niekedy nezažívam radosť je jednoduchý – pozerám sa zlým smerom.

Upierajme zrak na Ježiša, pôvodcu a završovateľa našej viery. Pre radosť, ktorá sa mu ponúkala, pretrpel muky na kríži. (Žd 12, 2)

Skúste a presvedčte sa, aký dobrý je Hospodin. (Ž 34, 9)

Plnosť radosti je v [jeho] prítomnosti. Po [jeho] pravici je večná blaženosť. (Ž 16, 11)

Marek Tomašovič

mám „blbú“ náladu

Čo robiť, keď máš „blbú“ náladu? Niekoľko rád ako jej predchádzať a ako s ňou bojovať.

Na začiatok si treba ujasniť, že prečo máš bojovať s „blbou“ náladou. Nuž, jednoducho preto, lebo je „blbá“ – negatívna, čierne, depresívna, pesimistická... (dosiaľ si podľa potreby), taká, ktorá prináša zbytočné utrpenie. A ak trpíš a nemusíš, tak v konečnom dôsledku trpia aj tvoji blízki. Samozrejme, „blbá“ nálada narušuje tvoje fungovanie, či už v škole, v zamestnaní, alebo vo vzťahoch, „blbá“ nálada ťa vedie k samote a osamelosti nie je dobrá. A nemusíš to tak byť.

Faktom je, že do tvojho života prichádza množstvo vecí, ktoré nemôžeš ovplyvniť, či už je to napríklad nejaký fyzický handicap, zdravotné problémy, rozvod rodičov, prostredie, v ktorom vyrastáš, alebo negatívne okolnosti a udalosti, s ktorými sa stretávaš a na dobrej nálade ti nepridávajú.

Napriek tomu je v tvojom živote oveľa viac vecí, ktoré môžeš ovplyvniť, a ktoré pozdvihnú tvoju náladu. Tu je aspoň heslovite niekoľko všeobecných rád, ktoré prispievajú k veselej mysli, ktoré však treba trvale dodržiavať:

- Zdravo sa stravuj v dnešnej fast-foodovej, chipsovej a cookiesovej dobe – pravidelne sa stravuj, vylúč alebo obmedz sladkosti, masť, prejedanie... (bližšie vid' zásady racionálnej výživy)
- Maj dostatok pohybu v dnešnej usedenej, upočítačovanej a uteľvizarovanej dobe – pravidelne telesne cvič viac ako 30 minút aspoň 3x týždenne, najlepšie 6x týždenne, efekt začneš pociťovať po 6 mesiacoch pravidelného cvičenia.
- Dodržuj pravidelný rytmus a režim dňa, dostatočne sa vyspi v dnešnej chronicky nevyspanej dobe. Cez deň bdej, v noci spi, pokiaľ možno chod' spať a vstávať v tú istú hodinu.

- Vyhýbaj sa všetkým drogám, vrátane legálnych ako tabak, alkohol, kofeín, guarana, výherné automaty, počítačové závislosti, samoordinované lieky. (Všetky legálne aj nelegálne drogy ti odstránia „blbú“ náladu, ale len dočasne, lebo potom príde ešte „blbšia“ nálada)
- Dbaj o svoje telesné zdravie – choroby riadne vylež, neprechod', riad' sa radami lekárov, dodržiavaj preventívne prehliadky, vrátane zubára a gynekológa.
- Vyhýbaj sa nude a ničnerobeniu – zmysluplné, tvorivé vyplnenie voľného času je balzomom na tvoju dušu. Vyhýbaj sa chaosu a preťažaniu. Stanov si priority. Uč sa nachádzať potešenie v bežných každodenných veciach a vo svojich povinnostiach.
- Nezostávaj v samote. Vyhľadávaj spoločenskú podporu a buduj vzťahy s ľuďmi -

dôležitá je blízka rodina a dobrí priatelia, ale pozor – bohatý spoločenský život ešte nezaručuje pocit spolupatričnosti a dobré vzťahy.

Ak si Kristov, vedz, že On chce, aby si bol radostný, on ťa nestvoril pre smútok. Zdravý duchovný život, ktorý začína a stojí na vzťahu s Kristom, odháňa „blbú“ náladu. Na začiatku všetkého je úplné sa odovzdanie do Jeho vôle a načúvanie

Jeho Slovu. A z toho vyplýva „životný štýl“ kresťana, ktorého sprievodným produktom (nie však hlavným cieľom) je pozdvihnutie tvojej nálady. Znova aspoň heslovite niekoľko všeobecných bodov:

- Ak si Kristov nasledovník, stanov si životné priority podľa Písma (bližšie vid' biblické vyučovanie v tvojom zbore).
- Nežij už len seba, ale pre ľudí okolo seba a pomáhaj iným.
- Vyhľadávaj a buduj vzťahy vo svojej rodine a vo svojom cirkevnom spoločenstve, hľadaj skutočných priateľov.
- Pokiaľ máš poznanie, čo je správne podľa Božej vôle, tak to rob, nevyhýbaj sa tomu, neutekaj a neskrývaj sa pred tým.
- Nezaoberaj sa donekonečna minulosťou, rozmyšľaj, čo môžeš robiť ináč a nehľadaj len okolnosti alebo ľudí, ktorých môžeš obviňovať.
- Raduj sa z pozhnaní, sústreď sa na pozitívne veci, na to čo máš, na to dobré, čo si dostal, a nie na to, čo ti chýba (nefrfli).
- Postojte vďaky, pokory a odpustenia majú blahodarný vplyv na tvoju dušu.
- Niektoré veci naozaj nemôžeš ovplyvniť, a preto je tvojou povinnosťou, aby si odolával negatívnym a pesimistickým myšlienkam.
- Uč sa neobávať budúcnosti, pretože On je vždy s tebou.
- Rob správne veci, rozhoduj sa na základe toho, čo je správne, a nie podľa toho, čo si pomyslia druhí.

Na záver – všetko, čo som napísal, má jeden háčik, máločo v živote je hneď, teraz, okamžite a bez námahy. Dobrá nálada medzi takéto veci nepatrí, (pokiaľ si ju len nechceš vyvolať umelo). Preto buď vytrvalý, trpezlivý, pracuj na sebe a nevzdávaj sa, každé ovocie jednoducho musí dozrieť.

Stano Kollár
psychiater